

Laiškai lietuviams

kovas/march 1989

MŪSŲ TAUTOS RELIGINĖ ATEITIS	73	Juozas Vaišnys, S.J.
IR PRAGARO VARTAI JO NENUGALĖS	77	Aldona Zailskaitė
KRIKŠČIONIS GYVENIMO KELYJE	83	Vytautas Kasniūnas
KRISTAUS KARALIAUS TVIRTOVĖS MARIJOS ŽEMĖJE	85	Romualdas Kriaučiūnas
PASKOLINTAS VAKARAS	90	Julija Švabaitė
SIEKITE TO, KAS AUKŠTYBĖSE	92	Chiara Lubich
PASAKA APIE KETVIRTĄJĮ IŠMINČIŲ	92	Henry Van Dyke
PAVYDULIAVIMAS ŠEIMOJE	94	Alfonsas Grauslys
JURGIO JANKAUS ŽODINGUMAS, PSICHOLOGU A	99	Alė Rūta
TĖVYNĖJE	100	Gediminas Vakarīs
KALBA	103	Juozas Vaišnys, S.J.
ĮVAIRYBĖS	105	Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	106	Juoz. Pr.
TYTUVĖNŲ BAŽNYČIA	108	Red.

***Atgyjant gamtai, keliantis Lietuvai,
švenčiant Kristaus Prisikėlimą,
visiems linkime atgimti ir keltis
gražesniam, prasmingesniam gyvenimui !***

Redakcija, administracija, leidėjai

Šis numeris iliustruotas fotografijomis iš Tytuvėnų bažnyčios.

Viršelio apipavidalinimas — Petro Aleksos. Viršelio nuotrauka — Kazio Daugėlos.

Grafika pusl. 82 ir 89 — Jono Bogutos.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$10.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to Laiškai Lietuviams, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1989 / KOVAS - MARCH / VOLUME XL, NO. 3

MUSŲ TAUTOS RELIGINĖ ATEITIS

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Dažnai mes kalbame ir mėginame pranašauti, kokia bus mūsų tėvynės Lietuvos politinė ir kultūrinė ateitis, bet būtų labai įdomu ir naudinga “papranašauti” apie jos religinę ateitį. Čia kalbėsime ne tik apie mūsų tėvynės Lietuvos, bet apie visos Lietuvių tautos religinę ateitį. Mūsų tautą sudaro ne tik Lietuvoje gyvenantieji tautiečiai, bet ir toji nuo Lietuvos atplyšusi šaka išeivijoje.

Manytume, kad religiniu atžvilgiu didelio skirtumo tarp to kamieno ir nuo jo atplyšusios šakos nėra. Lietuvoje per paskutiniuosius 40 metų religija buvo persekiojama ir norima visiškai išnaikinti. Kai kurie drąsiai priešinosi, bet kiti pasidavė. Buvo tikrai heroiškos drąsos žmonių, ir kunigų, ir pasauliečių, kurie, nebijodami visokiausių represijų, gąsdinimų ir kanikinimų, kovojo už savo teises ir idealus. Be jų ryžto, drąsos ir kovos nebūtų buvę Lietuvoje tokių pasikeitimų ir po Gorbačiovo paskelbto persitvarkymo. Juk ir dabar dar yra tokių, kurie viešai pasisako prieš Sąjūdžio veiklą, kuriems nereikia nei bažnyčių, nei religijos, nei lietuvių kalbos. Vos tik atėjus į Lietuvą rusams komunistams, jie savo iniciatyva griovė bažnyčias, laužė kryžius, žudė kunigus, norėdami prisilaižyti valdžiai.

Savo religinius bei tautinius įsitikinimus išlaikiusiųjų mūsų tautiečių dėka Lietuvoje dabar vyksta tokie dalykai, apie kuriuos dar tik prieš metus niekas nė nesvajoto. Daug kam atrodo, kad tai tikras stebuklas. Mums švelniai padvelkė laisvėjimo vėjai. Tačiau su tuo laisvėjimu atsirado ir

Tytuvėnų bažnyčios didysis altorius

naujų problemų. Štai ką rašo vienas kunigas iš Lietuvos:

“Šie metai mūsų krašte — tikra revoliucija. Bet tikriaus — dar tik šūksniai. Prasideda antras etapas — veiklos, darbo, o tai yra nė kiek ne lengviau. Pirmajame etape reikėjo drąsos, o dabar — išminties ir gyvumo. Pasijutome (mes, kunigai) nepasiruošę veiklai, kuri atsiveria — katekizacija, spauda, organizacijos; be to, mūsų ir maža. Panašiai jaučiasi visi, kas ieško naujų kelių — ekonomistai, mokytojai. Atsirado ir kliūčių — skirtingų požiūrių, ėmė trūkinėti tiltas tarp valdžios ir Sąjūdžio. Bet visi jaučia, kad valanda rimta. Vieni ieško naujo kelio, kiti laikosi vakarykštės dienos, bet tikimės, kad viltys nėra tuščios... Bet mūsų galvos yra tuščios — visą laiką gyvenome stagnacijoje, smegenų rateliai išrūdiję... Užgiuvo rūpesčių kalnas. Kunigams dabar tenka pasisakyti visokiuose susirinkimuose etikos, dvasingumo klausimais; tik spėk laksyti į visokius klubus, kurie dygsta, kaip grybai po lietaus...”

Savaime aišku, kad per tą ilgą religijos persekiojimo ir stagnacijos periodą daugelis kunigų atprato nuo kunigiško darbo, nes viskas buvo uždrausta; nei katekizacijos, nei ligonių lankymo, net mirusį į kapus palydėti buvo laikoma nusikaltimu. Tuo periodu išaugusi karta taip pat daugiausia labai nutolusi nuo religijos. Juk mokyklose tikėjimas buvo visokiais būdais pajuokiamas, kunigams ir tėvams vaikus mokyti religijos buvo draudžiama. Jokios religinės literatūros. O ateistinė literatūra buvo visiems prievarta kišama.

Vis dėlto atsirasdavo prošvaisčių. Pvz., Ceikinių klebonas a.a. kun. Karolis Garuckas buvo tikras jaunimo apaštalas, nežiūrint visokių grasinimų ir bausmių. Štai kun. Antanas Šeškevičius, kuris už vaikų katekizavimą buvo nuteistas ir kankinamas kalėjime, kuris buvo pakartotinai baudžiamas ir persekiojamas, visa to

nepabūgo ir savo kunigišką darbą tęsia iki šiol. (Žiūrėk šiame numeryje jo nuotrauką kartu su dideliu būriu jo Pirmajai Komunijai paruoštų vaikučių). Tokių kunigų, žinoma, buvo ir daugiau. Buvo ir tėvų, kurie nebijojo nei persekiojimų, nei bausmių, bet stengėsi atlikti savo pareigą, mokydami vaikus poterių, stengdamiesi jiems įkvėpti Dievo ir tėvynės meilę, panašiai kaip tos senų laikų močiutės, mokydamos prie ratelio savo vaikus iš maldaknygės ar elementoriaus. Iš jų darbo, iš jų pastangų ir dabartinis persitvarkymas įgijo nemaža šviesos.

Deja, tokių šviesių žiburių nebuvo tiek daug, užtat dabar didelė jaunimo ir vidurinėsios kartos dalis mažai tenusimano apie mišias, sakramentus, religinę praktiką. Kai juos sutinki čia atvykusius arba nuvažiavęs į Lietuvą, tuo labai lengvai įsitikini.

Grazu ir miela, kad dabar ryžtamasi iš tos stagnacijos, iš to per ilgai užsitiesusio miego pabusti. Kaip jau minėta, dabar Lietuvoje dygsta įvairios organizacijos ir klubai, kaip grybai po lietaus. Girdėjome, kad ten atsikuria skautai, ateitininkai, steigiasi kudirkiečiai, maironiečiai, gedinaičiai, žalieji ir t.t. Daugiausia pasisekimo, atrodo, turi skautai. Praėjusių metų gruodžio mėn. “Drauge” (Nr. 248) buvo plačiau apie skautus rašyta. Ten buvo cituota Nijolės Stankevičiūtės mintys. Teisingai ji rašo, kad skautybės steigėjas lordas Baden Powell teigė, jog “Skautas visų pirma yra tikintysis, atmetu bet kurį skautizmą, kuris neturi savo pagrinde religijos”. Bet toliau ji pamini, kad Prancūzijoje buvo laisvamanių skautų... Tai lyg užuomina, kad nebus nieko blogo, jeigu ir dabar Lietuvoje bus priimami ir skautus ateistai. Tai patvirtina ir toliau ten pat cituojamos kun. Vaclovo Aliulio pastabos, kad skautų atkūrėjai Lietuvoje nutarė priimti į savo eiles ir netikinčius jaunuolius. Tokios žinios mus,

senus skautininkus, pritrenkė. Jei bus iš tikrųjų taip daroma, tai nebus atkurti tikrieji skautai, bet sukurtas tik kažkoks hibridas iš pionierių ir skautų, kaip teisingai ten pat rašo vienas senas skautininkas iš Lietuvos. Tai nebus skautų organizacija, o kažkokia skautų organizacijos karikatūra. Perskaitęs tas nemaloniai ir keistas žinias, tuoj rašiau kun. V. Aliuliui, kad neitų į jokių kompromisus su skautų ideologija, nes klaidą padaryti bus lengva, bet ją atitaisyti gal bus visiškai neįmanoma.

Ta minėta nugirsta žinutė apie prancūzų “liberalus skautus” yra paprastas nesusipratimas. Tiek Prancūzijoje, tiek Italijoje yra katalikų skautų sąjungos: Prancūzų katalikų skautų sąjunga ir Italų katalikų skautų sąjunga. Bet kadangi skautais gali būti ne tik katalikai, bet ir visų kitų tikybų nariai, tik svarbu, kad jie būtų tikintys, tai minėtose šalyse buvo įsteigtos ir kitos skautų sąjungos, neminint katalikų vardo. Joms gali priklausyti ir katalikai, ir kitų tikybų jaunuoliai. Bet kartojame: jie turi būti tikintys. Prieš keletą metų JAV buvo toks įvykis. Į skautus nebuvo priimtas vienas jaunuolis, nes jis sakėsi esąs netikintis. Tada jis iškėlė bylą teisme ir pralaimėjo.

Skautų steigėjas Baden Powell savo knygoje “Skautų vadovui” (Aids to Scoutmastership) rašo: “Pirmasis įžodžio pasižadėjimas yra: ‘Aš pasižadu tarnauti Dievui’. Įsidėmėkite, kad čia nepasakyta: ‘Pasižadu būti ištikimas Dievui’, nes tai būtų tiktai nusistatymas, dvasios laikysena. Bet skautas pasižada daryti kažką, kuo reiškia pozityvi, veikli laikysena”. Kitais žodžiais tariant, steigėjas reikalauja, kad skautas ne tik pripažintų Dievą, bet praktikuotų kurią nors religiją.

Labai gražiai skautus apibūdino popiežius Pijus XI, kartą audiencijoje prabilęs į skautų vadovus: “Ką reiškia žodis ‘scout’? Tai reiškia ‘žvalgas’. O kas yra žvalgai kariuomenėje? Tai ne tik tie, kurie

yra pirmose linijose — jie turi eiti dar labiau į priekį. Tad jūs, skautai, turite būti pirmieji iš pirmųjų”. Vadinas, skautai turi būti pirmieji iš pirmųjų ir Dievo, ir tėvynės, ir artimo tarnyboje!

Kai kurie galbūt pradės aiškintis, kad būtų žiauru atstumti jaunuolį, kuris sakosi esąs bedievis, bet prašosi priimti į skautus. Jokio žiaurumo čia negali būti. Pirmiausia pats jaunuolis neturėtų brautis į tokią organizaciją, kurios nariai turi būti tikintys. O jeigu jis tos organizacijos gerai nepažįsta, tai jam reikia ramiai paaiškinti ir patarti rinktis kitą organizaciją, kur nereikalaujama būti tikinčiu. O tokių organizacijų jau dabar Lietuvoje yra nemaža.

Minėto seno skautininko iš Lietuvos laiške buvo užsiminta, kad kai kurie senieji skautininkai jau yra pasinešę į ateizmą. Tai gal tokių skautininkų patarimu ir nutarta priimti netikinčius jaunuolius? O kai kurie gal mano, kad atėję į skautus netikintieji pamažu prisitaikys prie kitų ir taps tikintys? Tai naivokas galvojimas. Gali įvykti priešingai. Kad tokie jaunuoliai skautų organizacijoje “atsiverstų”, tai reikia turėti prityrusių, kompetentingų vadovų, o tokių dabar Lietuvoje, be abejo, daug nėra.

Jeigu manoma, kad tikintieji skautai galės duoti įprastinį skautų įžodį, o netikintiesiems bus sugalvotas kitoks, tai čia prisimenu girdėtą senų skautininkų pasakojimą, kad dar nepriklausomybės laikais Palangoje skautų draugininku buvo Gedvilas, kuris vėliau komunistų vyriausybėje buvo ministru. Jis, būdamas komunistas, negalėjo priimti skautų įžodžio, kur minimas Dievas, todėl sugalvojo kitą įžodį, kur vietoje “pasižadu tarnauti Dievui”, jis įvedė “pasižadu tarnauti liaudžiai”. Dabar tas įvykis pasakojamas, kaip juokingas ir kartu liūdnas anekdotas. Ar dabartiniai skautų steigėjai Lietuvoje taip pat mano steigti kažkokią juokingai liūdną anekdotinę organizaciją? Tokia or-

“IR PRAGARO VARTAI JOS NENUGALĖS”

(Kaip pirmą kartą Bažnyčios bendruomenės sprendė konfliktus, apaštalams mirus)

ALDONA ZAILSKAITĖ

Pasižvalgius po Bažnyčią, daug kam tų, kuriems rūpi Bažnyčios gerovė pasaulyje, pasidaro nejauku ir kyla klausimas: Quo vadis? Amerikoje vis garsėja moterų balsai, reikalaujantys moterims tikrai vadovaujančių rolių bažnytiniam gyvenime — ir bent dėl pedagoginių priežasčių — bent leisti mergaitėms tarnauti mišioms, jei nėra vilčių moterims teikti kunigiškus šventimus. Tačiau toje pačioje Amerikoje kiti, lygiai karštai susirūpinę Bažnyčios gerove, skundžiasi, kad kaip tik tokie “lygybės, demokratijos Bažnyčioje” spaudimai žaloja Bažnyčią, yra visiškai priešingi Kristaus — Bažnyčios galvos, sąvokai. Gi Bažnyčia nėra jokia demokratija, o Dievo karalystės įkūnijimas žemėje — lygybė ir demokratija neturinti vietos Dievo per apaštalų įpėdinius valdomoje karalystėje. Ir jie prisimins Kristaus

žodžius Petriui: “Tu esi Petras — Uola: ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią...” (Mt 16, 18).

Bet nereikia net į visuotinę Bažnyčią žvalgytis, kad užeitų nostalgija pirminės Bažnyčios laikų. Tie, kurie aktyviau dalyvauja savo parapijų gyvenime, ypač ten, kur daugiau ar mažiau veikia parapičių taryba ir kur tenka dalyvauti įvairių parapijos grupių derybose dėl patalpų, pamaldų ar kitų bendrų parapijos gėrybių — t.y. parapijinė politika — ir net tie, kurie susirūpinę lietuviškų parapijų ateitimi, taip pat gali pasiilgti pirmųjų krikščionybės dešimtmečių, prisiminę citatą iš Apaštalų Darbų knygos: “Jie kasdien sutartinai būvodavo šventykloje, o savo namuose tai vienur, tai kitur laužydavo duoną, su džiugia ir tauria širdimi drauge vaišindavosi, garbindami Dievą, ir buvo visos

organizacija tikrai neprisidės prie Lietuvos religinio veido praskaidrinimo.

Pradžioje šio straipsnio minėjome, kad tarp Lietuvos ir išeivijos lietuvių religiniu atžvilgiu didelio skirtumo nėra. Lietuvoje religijai daug pakenkė persekiojimas ir stagnacija. Išeivijoje religijos persekiojimo nėra, bet yra didelė stagnacija. Čia visur pasitaiko asmenų, kurie sielojasi religiniais klausimais, patys uoliai praktikoja savo tikėjimą ir stengiasi mokyti vaikus, bet nemaža yra ir tokių, kuriems dėl religijos nei šilta, nei šalta. O mes juk galėtume ir turėtume padėti savo broliams bei sesėms tėvynėje. Mes turėtume tapti tam tikra prasme misijonieriais — žadinti ir ugdyti jų religinį gyvenimą ir darbą, ir žodžiu, ir pavyzdžiu. Atvažiuavę iš Lietuvos, ypač jaunesnieji, labai domisi, ar

išeivijos lietuviai, kur nėra persekiojimo, domisi religija, ar yra tikintys, praktikuojantys. Vienoks ar kitoks mūsų pavyzdys jiems gali padėti arba pakenkti. Tenka matyti, kad kai kurios šeimos kartu su savo svečiais iš Lietuvos sekmadieniais ateina į bažnyčią, bet yra ir tokių iš ten atvykusių, kurie čia gyvena du ar tris mėnesius ir per visą tą laiką nėra kojos įkėlę į jokią bažnyčią, nes ir juos atsikvietusieji šeimnininkai to nedaro. Turėtume atsiminti ir įsitikinti, kad mes turime didelę atsakomybę: savo pavyzdžiu juos galime priartinti prie religijos, bet galime ir atstumti.

Tad norėdami, kad mūsų tautos religinė ateitis būtų šviesesnė, turime rimtai apsigalvoti, persitvarkyti ir paimti tiesų, tikslų kelią.

Koplyčia, esanti prie Tytuvėnų bažnyčios. Šioje koplyčioje yra stebuklingas Kryžiaus altorius.

liaudies mylimi. O Viešpats kasdien gausino jų būrį tais, kurie ėjo į išganyką” (Apd 2, 46-47). Atrodytų, kad tada klestėjo sutarimas, visiems buvo aiški apaštalų rolė ir tikinčiųjų rolė. Šventoji Dvasia dažnai su jais buvojo maldoje, taip kad net sienos supdavosi visiems bendrai meldžiantis. Ir aiškiai Petriui ir Pauliui nurodinėdavo, ką daryti, ką sakyti, kur eiti.

O šiandien — laisvesnių pažiūrų teologai pradėjo net Popiežiui nurodinėti, ką sakyti, kaip mokyti; o iš konservatyviosios pusės toks vyskupas kaip Lefebvre Romą nurašė kaip išdavusią pirmąją Bažnyčią ir įsteigė savo seminariją mokyti, šventinti savus kunigus, net ir vyskopus. Tačiau žvelgiant per Bažnyčios istoriją, visuose laikuose buvo didelių problemų, tikrų nukrypimų nuo Kristaus mokslo. Tad galėtų atrodyti, kad vienintelis sprendimas

— ne tik visuotinei Bažnyčiai, bet ir parapijoms — būtų pasimokyti iš pirmojo šimtmečio Bažnyčios. Tada pasibaigtų visos problemos.

Iš tikrųjų tai ne nauja mintis. To sprendimo jau ėmėsi daugelis grupių nuo pat pirmųjų Bažnyčios gyvavimo šimtmečių. Ir iš to (gal ir šiek tiek per daug suprastinant labai komplikuoatas istorines bei teologines aplinkybes) kilo daugybės krikščioniškų sektų. Kaip tai? Iš to paties Naujojo Testamento? Taip. Nes Naujajame Testamente nėra tik vienas Bažnyčios susiorganizavimo modelis, o daugelis, kaip tai nurodė kun. Raymond Brown savo knygoje *The Churches The Apostles Left Behind* (New York, Paulist, 1984). Jeigu atidžiai skaitysime įvairius Naujojo Testamento dokumentus, pamatysime, kad konfliktų sprendimas buvo bažnytinio gyvenimo

dalį nuo pat pirmų dienų ir kad jų sprendimo būdai įvairiais laikais ir skirtingose aplinkybėse plačiai įvairavo.

Savo knygoje Brown parodo, kad anks-tyvoje Bažnyčioje figūravo vienokios proble- mos ir buvo vienaip sprendžiamos, ir tai atspindi to laikotarpio tai bendruome- nei taikomuose laiškuose. O vėlesniais lai- kais, Bažnyčiai jau esant kitaip susiorgani- zavus, turint platesnę apimtį, kilo kitokios problemos, Bažnyčia turėjo kitokią sa- vimoną ir kitaip jas sprendė. Ir tai, Baž- nyčiai paplitus, vienoje vietovėje buvo vie- nos problemos, kitoje — kitos. O kiekvie- nas mūsų turimas dokumentas Naujajame Testamente sprendžia ne visas problemas o tik vienas kurias, neapimdamas kitų.

Kadangi išskylančių konfliktų spren- dimas buvo Bažnyčios rūpestis nuo pat pirmų dienų, ir tai atspindi Šv. Rašte, jis gali mums būti laidas ne tik maldai ar dorovinėm gairėm, bet ir bažnytinių prob- lemų sprendimui. Tik reikia žinoti, į ko- kius klausimus skaitome atsakymus. Leiskite paaiškinti. Kas skaitome Šv. Raštą, tuoj pat pamatome, kad ypač šv. Pauliaus laišakai buvo rašomi, norint padėti kuriai nors bendruomenei spręsti iškilusią problemą. Tad nestebėtina, kad ir mes atsisėdame prie jo laiškų su savų problemų ar klausimų sąrašais, ieškodami jiems sprendimų jo laiškuose. Tačiau čia galime labai suklysti.

Pavyzdžiui, daug kas rodo į Pauliaus pirmą laišką Korintiečiams (1 Kor 14, 26-40) pateisinti moterų išjungimą iš baž- nytinio gyvenimo. Tačiau kas taip daro, panaudoja Pauliaus “atsakymą” į klausimą, kurio korintiečių Bažnyčia-bendruomenė tuo laiku nė neįsivaizdavo. Pauliaus laikais moters socialinė rolė nebuvo keliama kaip klausimas. Moters vieta visuomenėje buvo aiški. Nurodydamas moters rolę, Paulius tik kartoją visiems savaime aiškius gamtos dėsnius, norėdamas išaiškinti, pademons- truoti Bažnyčios rolę, kaip remiančią so-

cialinę tvarką, o ne ją ardančią. Pauliui rūpėjo ne moters rolę išaiškinti, o apginti Bažnyčią, kuriai grėsė valdžios perse- kiojimas. Pauliui rūpėjo parodyti, kad Bažnyčia stiprina, ne ardo visuomeninį audeklą. O šiandien krikščioniško fe- minizmo klausimai keliama kaip tik dėl to, kad sustabarėjusi laikysena apie moterų galimą intelektualinį-kultūrinį įnašą vi- suomenei pagal šiandieninį gamtos dėsnių supratimą ardo, o ne stiprina socialinį, bendruomeninį audeklą. Todėl, ieškant atsakymų į mūsų laikų problemas Pau- liaus laiškuose, svarbu teisingai suvokti, kokius klausimus, kokias problemas, Pau- lius savo laiškuose rišo. Šv. Rašte aiškiai turime antrąją lygties dalį, bet jos pirmoji dalis dažnai yra tik neaiškiai užsimenama, nes juk tiems, kuriems laiškas buvo rašytas, jų problemos buvo aiškios. Nė nemanydamas, kad mes dabar ir čia jo laiškus skaitysimė, Paulius toms bendruomenėms jų problemų nedėstė, o jas užsiminęs, jas sprendė. Tad teisingai šian- dien suvokti, ką Paulius užsimena, turime pasitelkti mokslininkų pagalbos. Laiškuose daug kur turime “atsakymą” — sakysime, 4. Bet šiandien ne visada mums aišku, ar klausimas buvo $2 + 2$ ar $3 + 4$. O kartais per klaidą prie to atsakymo “4” pri- jungiame klausimą “ $3 \times 4 = ?$ ” ir tada jau gauname labai klaidingą lygtį.

Čia minėtoje knygoje kun. Brown pa- rodo įvairiuose NT dokumentuose iške- liamus bažnytinės savimonės įvaizdžius ir kokias bažnytines tvarkos problemas jie padėjo spręsti. Tos įžvalgos gal padės ir mums pamąstyti, kokias problemas ma- tome savose parapijose ir kuri Bažnyčios samprata geriau padėtų sugrįžti į pu- siausvyrą ir taip pat kurios sampratos iškilusią problemą dar labiau komplikuoja. Gal tai duotų medžiagos ir maldai, ir mąstymui, stengiantis suprasti kai kurias ir mūsų lietuviškas parapijas slegiančias problemas.

PIRMYKŠTĖS BENDRUOMENĖS IR JŲ RAŠTAI

Toje knygoje Brown žvelgia į šešias pirmųjų krikščionių bendruomenes ir kaip jos dorėjosi su jas ištikusiomis krizėmis po jas įsteigusių apaštalų mirties. Jis sudalina pirmuosius du Bažnyčios gyvavimo šimtmečius į tris epochas: (1) Apaštaliniai laikai (30-60 m., t.y. pirmas trisdešimtmetis po Kristaus mirties), kai patys apaštalai dar buvo gyvi, patys vadovaudami jaunutei Bažnyčiai, (2) Subapaštaliniai laikai (60-100 m., sekantis keturiasdešimtmetis), kai patys apaštalai jau buvo mirę, bet jų mokiniai jų vardu dar rašė autentiškus jų mokymo laiškus, ir (3) Poapaštaliniai laikai (jau prasidėjus antram šimtmečiui), kai Bažnyčios autoritetingo mokymo rolę perėmė Bažnyčios Tėvai, vyskupai; jie jau rašė savo, ne apaštalų vardu, pvz., Ignaco antijochiečio laišškai, ar pirmasis Klemenso laiškas.

Brown nurodo, kad apaštaliniai laikai, tas pirmasis trisdešimtmetis po Kristaus, nepaliko daug rašytinės medžiagos, išskyrus tikruosius Pauliaus laiškus. Sekantysis keturiasdešimtmetis — subapaštaliniai laikai — paliko nemažą literatūros, apaštalų vardu jų mokinių rašyti laišškai. Šie laišškai buvo pripažinti turį lygų autoritetą su pačių apaštalų laiškais, nes jie ištikimai perdavė pačių apaštalų duotąjį mokymą, krikščionybės supratimą. Čia susipažinsime su šešiomis šio antrojo keturiasdešimtmečio bendruomenėmis ir kaip jos sprendė jas kamavusias problemas apaštalams jau mirus, bet jų autoritetu rašant jų mokiniams.

Štai tos šešios bendruomenės: (1) Pauliaus įkurtos bendruomenės, kaip jos pasirodo 1-ame ir 2-ame laiške Titui ir laiške Timotiejui (Ganytojiškuose laiškuose), (2) Pauliaus įkurta bendruomenė, atsispindinti laiškuose Kolosiečiams ir Efeziečiams, (3) Pauliaus įkurta bendruomenė, atsispindinti

Luko-Apaštalų Darbų veikale, (4) Petro įkurta bendruomenė, atsispindinti pirmame Petro laiške, (5) Jono įkurta bendruomenė, atsispindinti Jono evangelijoje ir laiškuose, (6) Subrendusi jungtinė žydų ir nežydų krikščioniška bendruomenė, atsispindinti Mato evangelijoje.

Kiekviena šių bendruomenių turėjo savo būdingus bruožus ir bažnytinę saviemonę, kuri nulėmė, kaip ji tvarkėsi su iškilusiomis problemomis. Kiekvienos šių bendruomenių raštiškame palikime iškyla jai būdingas savęs, kaip Bažnyčios, įvaizdis, kuris padeda atsispirti vienokiam jai gresiančiam nukrypimui nuo tikrojo Kristaus mokslo. Tačiau kiekvienas įvaizdis, kadangi jis nėra pats Kristus, o tik vieno jo bruožo įvaizdis, gali būti ir žalingas, jeigu pritaikomas ne tai ydai spręsti. Kaip ir vaistai — tas pats vaistas vieną ligą turintį žmogų išgydo, o kitą, kita liga sergantį, gali nužudyti. Tad kiekvienai bendruomenei iškelsime jos įvaizdį, iškeliant jo plusus, bet taip pat ir jo pavojus.

BAŽNYČIA STIPRIOJE APAŠTALŲ GLOBOJE — PAULIAUS PAVELDAS GANYTOJIŠKUOSE LAIŠKUOSE

Šiuos laiškus (1-as ir 2-as laiškas Timotiejui ir laiškas Titui) galima būtų suprasti kaip patarimus bendruomenėms (mes gal galėtumėm sakyti “parapijoms”), kurios pradeda prarasti savo narius kitoms sektoms. Juos skaitydami, pamatysime, kad Paulius šitaip patartų: 1. Pasirūpinti, kad visose naujose bendruomenėse, kurios dar neturi oficialiai Pauliaus įgaliotinio (šiuo atveju Tito) paskirto vadovo (vyskupo, ar gal mums būtų suprantamiau — “klebono”), kuo greičiau būtų vadovas — vyskupas paskirtas. 2. Šis vadovas turėtų pasižymėti tokia charakteristika: jis turi būti “nepeiktinas, tik kartą vedęs (ne mergišius — a.z.), blaivus, protingas, padorus, svetingas, sugebantis mokyti; ne girtuo-

Stebuklingas altorius Tytuvėnų bažnyčioje

klis, ne kivirčius, bet švelnus, nemėgstantis vaidytis, ne godus, geras savo namų šeimininkas, turintis klusnius ir tikrai dorus vaikus (t.y. pademonstravęs sugebėjimą auklėti — a.z.)” (1 Tim 3, 2-5).

Norint sustabdyti žmonių perėjimą iš savo bendruomenės (parapijos) į kitas sekas (mums, lietuviams, gal aktualiau lietuvių pasitraukimas iš mūsų tautinių parapijų į amerikietiškas), Paulius pabrėžtų, jog yra labai svarbu, kad ir bažnyčiai tarnaujantys pasauliečiai — tiek vyrai, tiek ir moterys, būtų moraliai be priekaištų, išbandyti ir pasirodę sugebą krikščioniška dorove gyventi (1 Tim 3, 8-13).

Anas krikščionių bendruomenės ardančios gnostikų mokslo aiškino, jog tikrasis Dievo pažinimas yra dvasinis, tad žmoniškus dalykus, įsipareigojimus, rūpesčius galima ignoruoti ir kad kelias į šį naują

dvasinį supratimą-žinojimą (gnosis) yra per įvairią ypatingą asketiką — nesiutuokiant, pasninkaujant. Tuos krikščioniško dvasingumo iškraipymus Pauliaus įpėdinis šitaip atremia: “Jeigu kas nesirūpina savaisiais, ypač namiškiais, tas yra paneigęs tikėjimą ir yra blogesnis už netikintį” (1 Tim 5, 8).

Mokydamas, kaip išvengti nubyėjimo į sektas, Pauliaus įpėdinis ragino stiprų pavaldumą teisėtai valdžiai, priimtos socialinės tvarkos saugojimą, norėdamas atsverti gnostikų klaidinančią mokslą, kuris ardė socialinę struktūrą savo teigimu, tartum, kad turint “dvasinę išmintį”, galima nebesilaikyti nei civilinės, nei socialinės tvarkos. Pauliaus įpėdinis mokė, kad civilinė bei socialinė tvarka yra būtina, “kad galėtume tyliai, ramiai gyventi visokeriopai maldingą ir gerbtiną gyvenimą” (1 Tim 2,2).

Šioms bendruomenėms gnostikų klaidingi mokymai grėsė ir iš “parapiečių” tarpo. Gnostikai skleidė mintį, kad mokyti apie “dvasinius dalykus” — tą specialią išmintį, gali moterys dar net geriau už vyrus. Pauliaus įpėdinis nurodo, kad moterys turi “tyliai ir nuolankiai mokytis” ir pasižymėti pamaldumu, gerais darbais (1 Tim 2, 10-12). Tačiau čia nereikia įskaityti antifeminizmo, nes tais laikais feminizmo iš viso nebuvo. Čia pabrėžiama, kad bendruomenė išvengs daug klaidinančio mokslo, jei moterys (kurios nebuvo paruoštos bažnytinio mokymo rolei, o tais laikais tik reta moteris buvo) nesiims uždavinių, kuriems jos neturi pasiruošimo. Bažnyčios vadovui Titui kalbant apie gnostikų “išmintį”, patariama: “Venk nerimtų, bobiškų pasakų, o lavinkis maldingume” (1 Tim 4, 7). O tas “bobiškas pasakas” skleisti moka ir vyrai, todėl jis moko ir juos “viešai barti”, kai jie pradeda “mokyti” savo svetur prisiklausytos “išminties” ar kitaip prieš bendruomenę nusikalsta.

Bažnytinei bendruomenei, patiriančiai nubyrėjimą į sektas, Pauliaus įpėdinis pataria užtikrinti, kad būtų aiškiai įgaliota ir savo bažnytinės vyresnybės patikrinta vadovybė, kad ne tik vadovybė, bet ir visi bažnytinės bendruomenės nariai įtikinančiai įgyvendintų krikščionišką mokslą, kad jų skirtumas nuo laikų palaidos dvasios būtų aiškiai matomas. Bendruomenei, kuriai gresia sektų pavojus, būtina griežtai išsaugoti tikrąjį, iš apaštalų gautąjį mokymą.

Pliusai. Šios stiprios, griežtos, apaštališkos savimonės pliusai yra tai, kad aiškiai išsaugomas ir perduodamas originalusis mokymas. Tokiai bendruomenei priklausantys krikščionys aiškiai žino, koku mokymu tikėti, koku ne — jei jis neatėjo iš oficialiai įgalioto mokytojo — netikėk. Ir priedo, žinok, kad krikščionis visuomet ima artimo meilę pirmoje vietoje — dvasiniai dalykai niekuomet nėra svar-

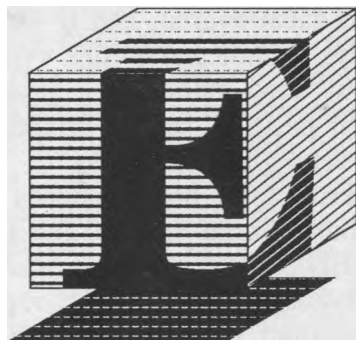
besni už artimo meilės darbus. Tai kitas, bendras kelrodis.

Minusai. Šioje savimonėje glūdi ir pavojus. Apaštalinio mokymo kraičio pavienių elementų esmę pritaikyti besikeičiantiems laikams net ir tikriesiems apaštalų įgaliotiniams yra kur kas sunkiau negu tik viską kartoti, kas anksčiau buvo sakoma. Kultūriniais sumetimais sąmoningai ar nesąmoningai daroma atranka sudaro rimtą pavojų, kai kuri nors dalis “originalaus mokymo” tampa suvisuotinama visiems laikams, o kita užmirštama. Tokia “amžinai nesikeičianti” pozicija, žmonių poreikiams ir sąlygoms pasikeitus, gresia bendruomenės išnykimui lygiai taip, kaip pasidavimas klaidingiems naujiems mokymams.

Atsispiriant įvairybei klaidingų mokymų, Ganytojiškuose laiškuose iškeliamas tik mokomasis Ganytojo momentas. Tačiau efektingas Ganytojas-vadovas moka ne tik mokyti, bet ir pats būti mokomas, tuo patirdamas naujus laiko iššūkius ir pagal juos iš tikrojo mokymo aruodo parinkdamas atitinkamus elementus ir juos pabrėždamas. Suvisuotinus Ganytojiškuose laiškuose iškeliamus bažnytinės vadovybės bruožus, gali iškilti pavojus sustabarėti, nebepaisant laikmečio ženklų.

(Bus daugiau)

Skaityta per Lietuviškos pastoracijos simpoziumą 1988 m. liepos 1 d. Toronte. A. Zailskaitė yra Lietuvių Sielovados Tarybos Šv. Raito sekcijos ryšininkė ir “Draugo” dienraščio redaktorė.

KRIKŠČIONIS GYVENIMO KELYJE

VYTAUTAS KASNIŪNAS

1988 metai praeityje. Gruodžio 31 d. 12 valandą, apaštalo Jono žodžiais: „Vaikeliai, atėjo valanda paskutinė...” buvo baigtas rašyti pasaulio dienoraštis. Vieni po juo pasirašė aukso plunksna, kiti savo kraujo lašais, tretį nuo bado mirusio kūdikio kaulais. Kiniečiai džiaugėsi, kad praėjusieji metai buvo atžymėti jiems laimingais skaičių numeriais: 1988-8-8, keturis kartus iš eilės po aštuonis, ir dėl to jie susilaukė daugiau laisvės. Prie tų laimingų skaičių jungiasi ir mūsų tauta, nes po ilgų okupacijos metų geležimi nukaltas ir supančiotas spausdintas žodis prasiveržė vulkanu. Pro tamsius apgaule ir melu apsi-
niaukusius debesis prasiveržė tiesos žodis.

1989 metų varpų garsai atkėlė ateinančių dienų kelio vartus. Pro šią angą įeinant į naujus rūmus, pasitinka Angelas Sargas, ir mes kaire ranka nedrąsiai paduodame jam praėjusių metų dienoraštį, o dešine — Naujų Metų rezoliucijas. Kai kas dienoraštyje savo gerus darbus aiškiais ir didelėmis raidėmis buvom parašę, blogesnius — mažesnėmis, o kartais neaiškiai atžymėję, arba vidutinio dydžio ženklais save teisindami, ant kitų visas negeroves suversdami, iš jų akių ir mažiausius šipuliukus išrankiodami.

Naujų Metų rezoliucijos — kuo puikiausios. Lyg ne sau prisiminti ir vykdyti, bet šv. Petruį pasiskaityti. Čia netrūksta gražiai kūrybingos poezijos, netrūksta ir pasididžiavimo: imsiu ir nuversiu kalnus, būsiu šventesnis ir už popiežių. Pirmyn!..

Naujų Metų proga vienas kitam linkime laimės. Vienkart linkėjimai tuščiažodžiavimais išplaukia, kitkart širdingais, išgyventais žodžiais. Kaip ir su kryžiaus ženklu ant kaktos ir krūtinės —

kartais tik ranka sumakaluojam, kartais rankų judesiai minutėmis užtrunka su įsigyventu jausmu bei išpažinimu. Mes užvertėme pašto tarnybą sveikinimais Kalėdų ir Naujų Metų proga. Kiek tikrųjų, iš širdies išplaukiančių linkėjimų išsakėme, kiek paskubomis atlikome tik draugišką ar tarnybinę pareigą, ar atsakėme tik dėl to, kad buvome gavę sveikinimą. Jei po atviruko tekstu tik skubiai pavarde pasirašei, atrodo, kad tada suskaičiavai, kiek be reikalo pinigų išleidai.

Praėjusių metų Kūčių vakare, 9 valandą, Lietuvoje ir visame pasaulyje, kur tik gyveno geros valios lietuviai, namuose užgesino šviesas, kad būtų tamsu, primintų tuos juodus debesis, kurie, iš rytų atplaukę, tamsa apgaubia mūsų kraštą. Tyloje susikaupe, rankomis susikabinę, jautėme savo širdies plakimo, visos šeimos širdžių vieną ritmą, visų lietuvių širdžių vieną dūžį. Ir kai žvakės šviesą padėjome languose, ji simbolizavo mūsų viltį ir ryžtą siekti laisvės, savarankiško nepriklausomo gyvenimo. Mus skyrė žemės ir jūrų plotai, vakaro valandos ir gamtos laikas, bet visus jungė ta pati Vakarė šviesioji žvaigždė. Prie Kūčių staloėjo iš rankų į rankas, iš lūpų į lūpas paplotėlis, lietaus lašais išlytas, sniego žvaigždėm išsnigtas, šalčius ištveręs, lankęs kalėjimus, koncentracijos stovyklas. Jis mus visus sujungė ne vienai akimirkai, ne minutėlei, bet dabarčiai, ilgiems metams, laisvo lietuvių amžiams.

1989 metus pasitinkame džiaugsmingai, nes mūsų tėvynėje ir tėvų žemėje pasirodė pirmieji šviesos spinduliai, kad liudytų šv. Jono Evangelijos žodžius: „Buvo tikroji šviesa, kuri apšviečia kiekvieną žmogų, ir ji atėjo į šį pasaulį”. Ji švietė nuo amžių mūsų žemės kraujo broliui, šimtmečiais švietė mūsų tautos kelią.

Kai Lietuvos nepriklausomybės metais besikarščiudami šiek tiek suirome belaukdami 1926 metų, Vaižgantas Naujų

Tytuvėnų bažnyčios šoninis altorius

Metų linkėjimuos rašė: “Mes sergame, mes karščiuojamės”. Ir mes, pasitikdami 1989 metus, galime pasakyti — mes sergame, mes karščiuojamės. Tik šį kartą mes sergame kitokia liga. Sergame nepagydoma tėvynės meilės liga, ir ko ji labiau plėsis, tuo bus geriau — džiaugsis laisvės laukianti tauta ir atkuriamą valstybę. Bet kad mes karščiuojamės — negerai. Pasikarščiavimai atnešė Lietuvos

laisvės lygai ir Sąjūdžiui įvairių mažų ligelių, negalavimų. Ir mes besikarščiuodami susirgome — netašytais žodžiais kitus užgauliodami, visuomeniniame gyvenime į kitų daržus įšokdami, nerealius sumanymus paskelbdami. Mums nevalia į Lietuvos veikėjus per savo akinius žiūrėti, gerai nepažįstant žmonių, daryti įvairius užmetimus. O čia gyvenantieji, karštį sumažinę tėviškę primenančiais rūtų lašais, savo veikloje turėtume užsukti į tikrąjį vienybės rūmą — bendros veiklos gairėms nustatyti Lietuvą liečiančiais klausimais dar daug kartų rašysime šiame skyrelyje.

Į Naujų Metų kelią įžengia Lietuva, įžengia ir Išeivija — Mažoji Lietuva. Su mumis ir visas Pasaulis. Vieni išeis Taikos ir Ramybės angeliškais kardais švytruodami, kiti — melo, apgaulės ginklais apsiginklavę, antžmogiais pasivadinę, į rinktinės tautas rikiuodami, žiauriai kovos prieš laisvės siekiančius žmones, tautas. Nekaltus žmones žudydami, jie garsiai šaukia iešką taikos.

Į Naujų Metų gyvenimo kelią, į minios žmonių gatvę su rūtos taikos šakele išeina tylusis krikščionis lietuvis. Nematei spaudoje jo nuotraukos, niekas apie jį nerašė. Kiek daug kartų jie kukliai beldėsi į duris, bet besibeldžiantiems nebuvo atsakyta. Jie ieškojo, bet nerado, jie prašė, bet negayo. O kiek daug jie turi klausimų, kiek daug sumanymų, kurie paskęsta tyloje. Tyliesiems, užmirštiems, pulsuojančio gyvenimo nepasiekiantiems mes visi rašysime šiame skyrelyje: “Krikščionis gyvenimo kelyje”. Visų sutartiniu darbu, nuomonių pasikeitimais, atvirais pasisakymais, vieni kitų pamokymais, klausimais ir atsakymais mes naujais akmenimis išgrįsime savo gyvenimo kelią. Tik, Dieve, mums padėk!

Iki kito karto!

KRISTAUS KARALIAUS TVIRTOVĖS MARIJOS ŽEMĖJE

ROMUALDAS KRIAUCIŪNAS

Kristų mes vadiname Karaliumi. Sunku įsivaizduoti karalių be tvirtovių ir pavaldinių. Čia noriu pakalbėti apie Kristaus Karaliaus tvirtoves ir tų tvirtovių įgulas Marijos žemėje, iš kurios neseniai grįžau. Tose tvirtovėse yra kovojama už Dievo karalystę žemėje, už tikinčiųjų teises, už krikščioniškųjų tradicijų išsaugojimą. Tų tvirtovių, tų dvasinių pilių yra begalės. Paminėsiu bent keletą, su kuriomis teko kiek arčiau susipažinti.

VILNIAUS KATEDRA

Prieš krikščionybės įvedimą šioje vietoje buvo pagonių šventykla. Vėliau čia buvo pastatyta Vilniaus katedra. Lietuviams katalikams ji buvo dvasinė tvirtovė, apie kurią spietėsi religinis gyvenimas. Per paskutiniuosius keturis dešimtmečius Vilniaus katedra buvo komunistų valdžios paversta meno muziejumi. Šventųjų skulptūros, religiniai paveikslai bei įvairios liturginės priemonės buvo pašalintos, o kai kurios ir visai sunaikintos.

Lankantis meno muziejuje, nuotaika ir aplinka buvo kiek niūri. Už sienų būrėsi šimtai žmonių, tylia malda paremdami jau mėnesį badaujančiojo reikalavimą paleisti sąžinės kalinius. Muziejuje vos keletas lankytojų. Prastas apšvietimas, net ir paveikslai neįdomūs. Jautėsi dvasinė tuštuma. Šios tvirtovės kovotojai buvo už sienų. Prieš keletą dienų jų šimtai tūkstančių Gedimino pilies bokšte iškėlė trispalvę. Tie tūkstančiai kaip tik buvo susirinkę Gedimino aikštėje, kurios šone yra Vilniaus katedra. Visai neseniai prie tos pačios katedros buvo saugumo užpulti ir sumušti keli tuzinai susirinkusiųjų susikaupimui ir rimties valandėlei. Mums išvykus, po poros dienų Vilniaus katedra buvo grąžinta tikintiesiems. Tas grąžini-

mas sutapo su Persitvarkymo sąjūdžio suvažiavimu tą patį savaitgalį. Kaip žinome, tikintieji daug kovojo už katedros grąžinimą. Buvo renkami parašai peticijai ne tik Amerikoje, bet ir kitur. Spalio 23 dieną kard. Vincentas Sladkevičius, asistuojamas vyskupo Julijono Steponavičiaus ir kitų trijų vyskupų bei keliasdešimt kunigų, laikė šv. mišias Vilniaus katedros priangyje, lauke ant laiptų. Kaip žinome, vysk. Steponavičius dvidešimt septynerius metus negalėjo eiti savo, Vilniaus vyskupo, pareigų. Jis yra vienas iš tų, kurie gynė Kristaus Karaliaus tvirtovę, nesileidęs į jokių kompromisus su sovietine valdžia. Jis yra vienas iš tų, kurie grąžino Kristaus meilės vėliavą ant katedros altoriaus. Taip pat prižadėta grąžinti Šv. Kazimiero ir Klaipėdos bažnyčias. Su pasiryžimu, meile, kantrybe ir malda Kristaus tvirtovės bus atkovotos. Nestokojame dvasinių karžygių, o laikas ir teisybė yra jų pusėje.

ŠV. MIKALOJAUS BAŽNYČIA

Tai yra viena iš seniausių ir vis dar atdarų bažnyčių Vilniuje. Žmonės pasakoja, kad ši bažnyčia yra lietuviškiausia Vilniuje ir kad tas lietuviškumas siekia caro laikus, lenkmetį ir sovietinius pokario metus. Teko dalyvauti sekmadienio 2 val. po pietų mišiose. Bažnyčia nedidelė. Daugiausia vietos stovintiems, nors yra ir keliolika suolų. Dešinėje pusėje, sienos nišoje, yra didingas Vytauto Didžiojo biustas, pašventintas bene 1930 metais. Bažnyčia pilnutėlė žmonių — daugiausia moterų, bet su gražia priemaiša vyrų, vaikų, studentiško jaunimo. Ji yra netoli nuo Vilniaus universiteto. Neatsitiktinai šios bažnyčios šventoriuje tikinčiųjų aukomis yra pastatytas pirmasis pokarinis paminklas, vaizduojąs šv. Kristoforą su

kūdikėliu and pečių. Tas pats Kristoforas yra ir Vilniaus miesto herbe. Ta skulptūra yra bronzinė, apie keturių metrų aukščio, realistiškai atbaigta, nes tuo metu dar jokių laisvėjimo žymių nebuvo. Ši skulptūra — tai vaizdus Kristaus ištikimųjų sekėjų, kovotojų už savo tikėjimą liudijimas. Tokiu būdu nenoriu sudaryti įspūdžio, kad Lietuvoje yra visiška tikėjimo laisvė, bet noriu tik pabrėžti, kad tikintieji randa būdus ir priemones savo tikėjimą išpažinti ne vien tik privačiai, bet ir viešai.

AUŠROS VARTAI

Senovės Vilnius buvo apsuptas aukšta mūrine siena, norint apsaugoti nuo priešų. Joje buvo keletas vartų — bene septyneri. Išliko tik vieni, vadinami Aušros Vartais. Virš vartų yra koplytėlė, kurioje laikomas stebuklingas Marijos paveikslas. Akmeniniai laiptai į koplytėlę yra nusi-nešioję nuo tūkstančių lankytojų. Ne vie-nas tais laiptais keliais ėjo, kalbėdamas rožinį ar kitas maldas. Atrodo, kad prie Marijos paveikslo visada kas nors meldžiasi. Meldžiasi tyliai, nuoširdžiai, il-gai ir pakartotinai. Mums ten esant, buvo tuo pačiu metu apie penkiolika žmonių — visos buvo moterys. Lietuva yra Marijos žemė. Aušros vartai yra viena iš jos šven-tovių. Malda yra galingas ginklas. Tas gin-klas yra plačiai naudojamas visame krašte. Akivaizdžiai tai matyti Aušros vartų koplytėlėje. Įdomu pridėti, kad Aušros vartų išorinės pusės pačiame viršuje yra lietuviškasis Vytis. Tai tas pats Vytis, už kurį žmonės kentėjo ir buvo persekiojami. Tas pats Vytis dabar puošia jaunuolių krūtinės, automobilių langus, kioskų sienas. Tai tarsi stebuklas, kuris buvo pas-partintas tikinčiųjų maldomis. To niekas moksliškai neįrodys, bet tuo tikima ir mal-domis už tai dėkojama.

Malda lietuvių tautoje yra giliai įsišak-nijusi. Štai ką apie ją sako šių dienų ti-kinčioji lietuvė pačios suburtomis eilėmis:

Kryžiaus ženklų peržegnota
Mano motinos skara,
Šešis šimtmečius apglėbus,
Gydė sopulį malda.

Jos rauda ten išsakyta,
Kryžiaus medy įrašyta,
Kad nedingtų niekada
Skausmo ašara tyra.

Ir skambi tėvų giesmė,
Lyg gaivinanti versmė,
Ir baltų beržų daina,
Lyg seselių aimana.

Kryžius teikėjai vilties
Nepalūžt nuo nevilties
Ir ilgėtis vis dangaus,
Švento atilsio žmogaus.

RASŲ KAPINĖS

Tai amžinojo poilsio vieta tikinčiųjų palaikams. Pokario metais čia laidojami ir netikintieji, ir nekatalikai. Rasų kapinės yra daugiau negu kapinės. Ir čia tikintieji kovojo už savo tradicijas, už savo apeigas. Prieš keletą metų vieną Vėlinių vakarą susirinkusieji buvo milicijos išvaikyti, kai milicija pabūgo bepasireiškančio tautinio sentimento. Pagal seną paprotį, Vėlinių va-karą gyvieji atneša uždegtas žvakutes ir padeda ant artimųjų kapų. Tai vilties ir pri-siminimo simbolis. Neatsitiktinai ta žvakių tradicija persimetė ir į jau įvykusio Per-sitvarkymo sąjūdžio suvažiavimą spalio 22-23 d. Vilniuje. Tūkstančiai lietuvių su žvakėmis šeštadienio vakarą rinkosi prie Vilniaus katedros. Tuo jie išreiškė norą, kad ši šviesa simboliškai pasklistų kiek-viename Lietuvos kampelyje ir sujungtų tautą laisvės žygiui. Sąjūdžio delegacija taip pat padėjo vainiką ir gėles ant Lie-tuvos atgimimo patriarcho dr. Jono Basa-navičiaus kapo Rasų kapinėse. Šis pavyzdys parodo, kaip artimai yra susiję

lietuvių religiniai bei tautiniai papročiai ir praktika. Tose kapinėse tūkstančiai kapų. Vieni pažymėti jau surūdijusiu metaliniu kryželiu; mediniai jau supuvę ir išnykę. Granito ir marmuro paminklai amžiams pastatyti, nors ilgainiui ir jie trūnija bei samanoja. Vienas iš iškilesniųjų mauzoliejų buvo pasipuošęs Vyčiu, kuris, kaip ir kiti ženklai bei raidės, buvo nublukęs, apsamanojęs, vos pastebimas. Tačiau akylus praeivis ar praeivė pasirūpino, kad tas Vytis būtų apvalytas ir praeiviui šviestų nublizgintu granitu, ryžtingu raiteliu. Rasų kapinėse palaidota daug iškilių asmenybių, tautos žadintojų, kovotojų, Kristaus karių. Jie mirę, bet jų atminimas skatina gyvuosius, įkvepia tikinčiuosius.

LIETUVIŲ KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

Tai tvirtovė be sienų ir be senos istorijos. Kronika yra slaptai leidžiama nuo 1972 metų. Joje kruopščiai dokumentuojama Katalikų Bažnyčios Lietuvoje patirti persekiojimai. Kronika pasiekia laisvuosius vakarus, yra verčiama į kitas kalbas ir skleidžiama po visą pasaulį. Joje atsispindi kenčiančioji, persekiojamoji bei kovojanti Bažnyčia, kuri siekia dvasinės pergalės be jokių kompromisų, be jokių derybų, be jokių nuolaidų. Kronikos redaktoriai ir bendradarbiai ilgainiui buvo iššifruoti ir ateistinės valdžios bausti kalėjimu ar ištremimu. Tačiau Kronikos leidimas nesustojo. Tai reiškia, kad Kronika nėra tik keleto asmenų darbas. Ji turi platų ir stiprų užnugarį tikinčiųjų tarpe. Kronika — tai plunksnos karių tvirtovė, tai idealistų kovos laukas.

SIBIRAS

Ten, aišku, neteko būti, bet, būnant Lietuvoje, teko patirti apie Lietuvos studentijos pastangas atrasti Sibiro tremtinius — gyvuosius ir jau mirusius. Šią vasarą buvo suorganizuota ekspedicija

Tytuvėnų bažnyčios šoninis altorius

į tolimąjį Sibirą, ten ieškant lietuvių. Surastieji buvo apklausinėjami, filmuojami. Vėliau tų atrastųjų tremtinių atsiminimai buvo reportažuose aprašyti, rodomi televizijoje. Patiems to neteko nei skaityti, nei matyti, bet gyvenantieji Lietuvoje apie tai mums pasakojo. Ten lankantis, teko susitikti su daugeliu žmonių. Anksčiau ar vėliau kalba, kad ir trumpam, nukrypdamo į išvežtuosius. Atrodo, kad Lietuvoje beveik nėra nė vie-

nos šeimos, kuri tiesiogiai ar netiesiogiai nebūtų buvus paliesta tų išvežimų į Sibirą. Sibire, o ne kur kitur, gimė vadinamoji Sibiro maldaknygė, tikinčiųjų drąsos, ištvermės ir artimo meilės paminklas, taip plačiai pasklidęs įvairiomis kalbomis po pasaulį. Sibiro tikinčiųjų tvirtovės nebuvo katedros, paminklai ar šimtamečiai pastatai. Jų tvirtovės buvo lūšnelės, iš atliekamų lentų suremti barakėliai, slapta susirinkusiųjų maldos bei giesmės. Jie taip pat buvo ir yra Kristaus Karaliaus įgula, jo kovotojai. Iš čia ištrykš kada nors dvasinio ryžtingumo ir tikėjimo įkvėpimo šaltinis ateinančioms mūsų tautos kartoms. Prieš išvažiuojant iš Lietuvos, vienas Sąjūdžio aktyvistas įdavė savo kūrybos eilėraščių, rašytą vos prieš porą mėnesių. Iš jo pacituosime keletą posmelių:

Tundra — sniegynai bekraščiai
Susilieja su Laptevų jūra.
Poliarinę naktį bemiegy
Ką tu galvoji, lietuvi?

Jėgos žinau, kad išsekę,
Mirtis jau aplankė ne vieną.
Širdim girdžiu, mano broli,
Kaip tyliai šaukiesi tu Dievą.

Tempi rąstą iš jūros,
Žaizdos nuo virvių ir votys.
Jana, Lena laukine —
Beširdės jūsų žiotys...

Poliarinę naktį vasario
Suspindo saulės kamputis!
Saujelė išlikus gyvųjų
Tėvynėn nuneš gal žinutę?..

KRYŽIŲ KALNAS

Septintoji tvirtovė, kurią trumpai paminėsiu, yra istorinis kryžių kalnas. “Yra pasaulyje kraštų, kur katalikybė įleidusi

žymiai gilesnes šaknis negu pas mus, tačiau tokios tradicijos, tokios materialios dvasiškumo išraiškos niekur nesutiks. Šiuo požiūriu kalnas unikalus, vienintelis pasaulyje. Šimtai įvairaus dydžio ir formų kryžių kryželių, kuriuos įvairiais sumetimais sunešė žmonės, sudaro dvasingą, kilnų ir tuo pačiu gyvą ansamblį”. Taip apie Kryžių kalną rašė Šiaulių miesto vyriausias dailininkas “Šiaulių naujienose”, kur buvo jo straipsnis, spausdintas per keturis numerius (1988, Nr. 150"-154). Kryžių kalnas yra į vakarus nuo Šiaulių, prie Meškuičių. Čia atvažiuome šeštadienio popietę, kur jau radome gal arti šimto lankytojų, maldininkų.

Po 1863 m. sukilimo kryžių statymas ant kalno tapo socialinio ir tautinio protesto forma. Paprotys statyti svetur žuvusiam šeimos nariui kryžių prie sodybos pasidarė pavojingas dėl galimų represijų. Po sukilimo ant kalno pradėjo masiškai augti artimųjų kryžiai sukilėliams. Toliau formavosi tyli ir skaudžiai dvasinga aplinka. Nepriklausomybės metais ant kalno būdavo organizuojamos bažnytinės procesijos. Pvz., 1928 m. liepos 15 d. kalnas sutraukė net 10.000 žmonių minią. Reta Lietuvos šventvietė galėjo pasigirti tokiu populiarumu. “Pokario metais kalnas buvo tabu, *persona non grata* savo tėvynėje”, — taip rašė “Šiaulių naujienose” minėtas autorius. “Kryžių statytojai būdavo persekiojami. Neišvengė kalnas ir buldozerinio ateizmo. 1961 m. pavasarį Meškuičių kolūkio technika nuskuto kalną. Daugiau kaip 5.000 kryžių buvo sustumta į krūvas ir sudeginta”. Panaši dvikova tarp ateistų ir tikinčiųjų tęsėsi iki 1980 metų. Tais metais bene Meksikoje vykusiame pasaulio religinių atstovų suvažiavime buvo priimta rezoliucija — “Šalin rankas nuo Kryžių kalno!” Artėjo tų pačių metų olimpiada Maskvoje. “Svarus skambutis nutraukė vietinių ideologų pastangas”. Dabar kryžių vėl tūkstančiai: mediniai,

metaliniai, megzti, iš akmens, gintaro. 1986 metų pradžioje atsirado kryžius su dedikacija: “Padėk, Viešpatie, Gorbachiovui, gelbstinčiam šalį iš girtybės tvano!” Savo akimis mačiau paminklą paminėti 600 metų krikščionybės įvedimo Lietuvoje sukaktį. Visi kryžiai yra nukreipti į vakarus. Pagrindinis takas veda prie betoninės Kristaus statulos, nuo kurios atsiveria tolimesnė kalno panorama. Priešingoje pusėje centrinis takas atsiremia į kitą improvizuotą altorių. Jis papuoštas gyvomis gėlėmis, žvakėmis ir kryžiais. Stovi Marijos betoninė statula. Takas prieš altorių išklotas kilimais. Marijos altorius yra populiari jaunavedžių ir palydos apsilankymo vieta tuoj po civilinės metrikacijos apeigų Šiauliuose ar kur kitur. Mums ten bebūnant, maždaug per valandą laiko atvažiavo bent septynios jaunavedžių poros su palyda. Visi pamaldžiai ir pagarbiai ėjo prie Marijos, kur mintyse, be abejo, meldė palaimos ir užtarimo pas Viešpatį. Jaunavedžių porų su palyda taip pat teko matyti ir Vilniaus bažnyčiose.

Atsimintini Šiaulių miesto vyriausio dailininko V. Purono žodžiai: “Kaip dažnai mes, kūrybinis tautos elitas, šnekame, sprendžiame už visą tautą, o kalnas rodo savo — ko nežinome. Net nesuvokiame, koks dvasinis gyvenimas pulsavo ir pulsuoja tarp paprastų Lietuvos miestų, miestelių gyventojų. Nesu tikintis... O kalnas kaip tas lakmuso popierėlis neklysdamas rodo, kad dvasiniu intymumu

esu savo tautos nuošalyje, nors tiek teoriškai, tiek praktiškai nuoširdžiai dirbu jos dvasinės kūrybos baruose. Tai sakau neabejodamas, puikiai pažindamas mūsų, keturiasdešimtmečių, kartą. Tauta, jos neklystantis instinktas dar kartą duoda mums tylią, bet vaizdžią pamoką”.

Baigsiu dar vienu ką tik Lietuvoje gautu giliai tikinčios moters eilėraščiu:

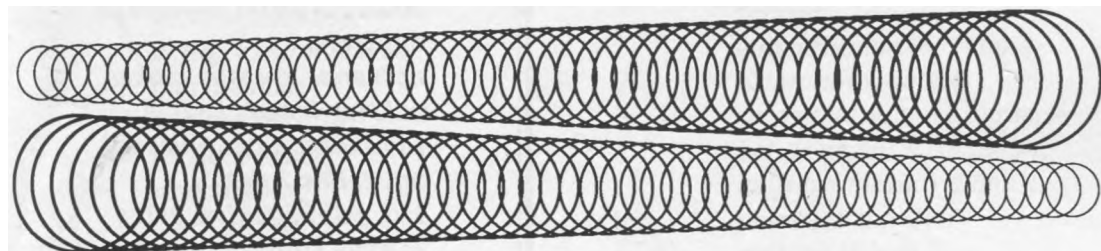
Žvaigždžių ir saulės Valdove,
Nedrįsčiau pakviesti Tavęs,
Jei Tu savo kūno šventove
Nebūtum numatęs manęs.

Juk tam švento vakaro stalą
Su duona ir vyno taure
Palaiminai Tu tartum salą,
Kuri visad kviestų mane.

Juk ten tiktai trykšta versmė
Karališko kryžiaus aukos,
Atodūsio žemės prasmė
Neblėstančių amžių tiesos.

Pakviesti einu, o Tu jau esi,
Ne žmogui skaičiuoti Tavo pėdas.
Tylėsiu tik aš, kalbėsi tik Tu,
Gerosios Naujienos Sėjėjas...

Paminėjau septynias Kristaus karaliaus tvirtoves Marijos žemėje Lietuvoje. Prabėgomis užsiminiau ir apie tų tvirtovių įgulas: tikinčiuosius, jaunavedžius, badaujančius, išvežtuosius, kalinamuosius, kovojančius. Jų yra daug.

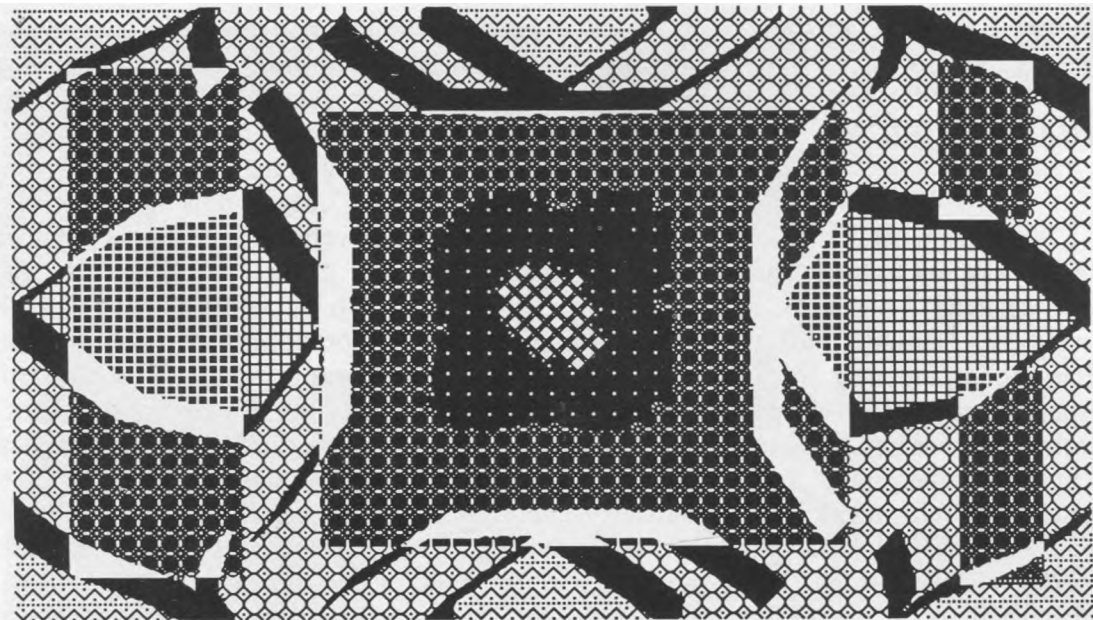

JULIJA ŠVABAITĖ

PASKOLINTAS VAKARAS

*Žodžius išgirsti per sapną, –
yra sunku, kai negali pakelti
nakties,
kai diena kaip tamsa tarp storų
užuolaidų; –
bijai tamsos,
neišsigink, bijai šešėlių,
bijai mirties,
prisipažink, –
o kaip bus ten? Ką sutiksi?
O gal nieko, o gal
nieko tenai nėra?
Užmigo,
išėjo,
baigta...
Tu nori tikėti,
ir nenori tikėti,
o tiki,
kai dreba siela ir kūnas,
kartojant pirmąją motinos
maldą...*

*Pažadėta užuovėja, lengvas
lietus,
nedidelė audra nuplaukia,
nuplauja
nešvarias kojas ir rankas,
aukštus langus į saulę,
į paskolintą ramų vakarą,
ant žalios žolės,
kur gali paguldyti galvą
ir gyvą širdį...*

NEGALĖČIAU PALIKTI NAMŲ

*Baltas sienos laikrodis,
indėnės galva,
graikų briedžiai,
du paukščiai į
besileidžiančią
saulę,
vijoklio rankose
nepakeliamas akmuo...*

*Negalėčiau palikti namų,
kur sniego audra
išdrasko krūmus,
trūksta virvėmis surištas
medis, –
aš rišu jį dienomis
naktimis,
skalbdama velėdama
geltonas drobes,
gėlių, vyno ir kavos
nuospaudas,
kur dar neišdilo
pirštų ir delnų
prakaitas...*

NE TAVO VALIOJE

*Jau dabar galiu paimti tą
knygą,
kur puslapiai sužymėti
raudonu rašalu:
ne tavo valioje gyvenimas,
žmogau,
ne tavo valioje kaimyno
daržas,
ne tavo valioje
būsimas tavo vardas
antkapio marmure...*

*Stogas su dviem kaminais,
tokio niekas neturi, –
tavo valioje ištartas žodis
pasmerkti,
meluoti,
žeminti,
garsiai kramtant šventą
Komunijos duoną
su pykčiu atverta burna, –
bet tu negali susičiaupti,
kaip tas fabriko dūmas,
paleistas nuodyti
mėlyną dangų...*

SIEKITE TO, KAS AUKŠTYBĖSE

CHIARA LUBICH

“Jeigu esate su Kristumi prikelti, siekite to, kas aukštybėse, kur Kristus sėdi Dievo dešinėje” (Kol 3, 1).

Šie šv. Pauliaus žodžiai kalba kolo-siečių bendruomenei apie tokį pasaulį, kuriame tikroji meilė viešpatauja kartu su darniu sugyvenimu, teisingumu, taika, šventumu, džiaugsmu. Ten nuodėmė ir pasileidimas įeiti negali. Tai pasaulis, kuriame Tėvo valia tobulai vykdoma. Tame pasaulyje Jėzus gyvena. Jis jį mums atidarė savo kančia ir prisikėlimu.

Šv. Paulius sako, kad į Kristaus pasaulį mes ne tik esame pašaukti, bet jau jam ir priklausome. Tikėjimas mums sako, kad krikštu mes esame įskiepyti į Kristų, kaip šakelės į medį, ir tuo būdu dalyvaujame jo gyvenime, su jo dovanomis, su jo palikimu, su jo nuodėmės ir blogio pergale. Iš tikrųjų mes esame su juo prisikėlę.

Tačiau, kol mes dar esame čia, žemėje, mūsų priklausymas Kristaus pasauliui nėra visiškai tikras, nes dar neapspręstas. Kol mes čia dar gyvename, būsime išstatyti daugybei pavojų, sunkenybių ir gundymų, kurie vers mus svyruoti ir kreips mus į klaidingą tikslą.

Tuo būdu mes galime suprasti apaštalo raginimą: “Siekite to, kas aukštybėse”. Kai kūnu esame šioje žemėje, savo dvasia galime jai nepriklausyti, atsisakydami pasaulio normų ir įtakos ir vadovaudamiesi tuo, kas yra Jėzaus mintyje ir širdyje kiekvienoje situacijoje.

“Kas aukštybėse”, jau savaime kalba apie aukštybių įstatymus, apie dangaus karalystės įstatymus, kuriuos Jėzus atnešė žemėn ir jis nori, kad mes jų laikytumės.

Kaip mes galėtumėm gyventi pagal tuos apaštalo žodžius? Jie drąsina mus

nebūti patenkintais abejutišku gyvenimu, kuris remiasi kompromisais ir tik šiaip taip darymu. Jie drąsina mus derinti mūsų gyvenimą — su Dievo malonės pagalba — prie Kristaus įstatymų.

Tie žodžiai ragina mus liudyti visuo-menei savo gyvenimu tas vertybes, kurias Jėzus atnešė į žemę. Tas liudijimas gali reikštis taikos ir sutarimo dvasia, tarnavimu artimui, supratimu ir atlaidumu, teisingumu, sąžiningumu, tobulumu darbe, ištikimybė, skaistumu, pagarba gyvybei ir t.t.

Galimybės yra plačios kaip gyvenimas, bet mes neturime pasilikti abstrakcijoje, tik priešingai — konkrečiai gyventi pagal Jėzaus įstatymą, kuris yra kaip sintezė visų kitų: matyti kiekviename artime Kristų ir jam tarnauti. Taip mes galėsime pasirošti mūsų gyvenimo galutiniam egzaminui.

Iš anglų kalbos išvertė *Kostas Paulius*

PASAKA APIE KETVIRTAJĮ IŠMINČIŲ

HENRY VAN DYKE

Cezario Augusto laikais, kai Erodas valdė Jeruzalę, Persijos kalnuose gyveno turtuolis, vardu Artabanas. Vieną vakarą susirinko pas jį kiti devyni turtuoliai drauge pagarbinti savo Dievo. Artabanas jiems pasakojo, kad jis ir trys kiti — Kasparas, Melchioras ir Baltazaras — matė naują žvaigždę, kuri, pagal pranašystes, reiškia naujo žydų karaliaus gimimą. Jis, drauge su anais trimis, žadęs vykti pagarbinti naujo žydų karaliaus. Jis pasisakė pardavęs savo namus ir visą savo turtą ir už tuos pinigus nupirkęs tris brangakmenius: safyrą, rubiną ir perlą, kuriuos padovanosiąs Naujagimiui. Artabanas kvietė savo devynis draugus keliauti drauge.

Nuostabos, netikrumo ir abejonių šešėliai perbėgo per jų veidus, ir jie vienas po kito atsisakė.

Tytuvėvų bažnyčia

— Tu per daug tiki sapnais ir svajonėmis, — sakė vienas. — Iš Izraelio negali kilti karalius.

— Aš per daug užsiėmęs — ši kelionė ne man, — kalbėjo kitas.

— Aš neseniai vedžiau, tad negaliu žmonos palikti, — teisinosi trečiasis.

— Aš per daug ligotas keliauti, — apgailestavo ketvirtasis.

O seniausias iš jų sakė:

Aš per senas, bet tu ramiai keliauk. Juk ko nors siekti yra geriau, negu pasitenkinti nieko neveikiant. Žmonės, kurie nori pasiekti nuostabių dalykų, dažnai turi keliauti vieni...

Artabanas prispaudė savo dovanas prie širdies ir sušnabždėjo:

— Aš keliausiu surasti Karaliaus.

Kelias iki trijų išminčių, su kuriais jis turėjo keliauti, buvo tolimas, bet Artabano žirgas buvo greitas ir patikimas. Tačiau dešimtą savo sunkios kelionės dieną jis

pamatė prie kelio paliegusį, mirštantį žmogų. Gailestis suspaudė jam širdį. Jis žinojo: jei sustos šiam vargšui padėti, nebespės prisijungti prie draugų ir gal niekada nepamats gimusio Karaliaus. “Viešpatie, ką man daryti?” — jis meldėsi. Tada jis nulipo nuo žirgo, atnešė ligoniui vandens, davė vaistų ir pasiliko su juo, kol nepažįstamajam sugrįžo stiprybė.

— Aš nieko neturiu, kuo galėčiau tau atsilyginti, — kalbėjo nepažįstamasis žydas, — bet aš galiu tau pasakyti apie Mesiją, kurio tu ieškai. Mūsų pranašai sako, kad jis gims ne Jeruzalėje, o Betliejuje. Dieve, tau padėk, nes tu manęs pasigailėjai.

Kai Artabanas atvyko į sutartą vietą, karavanas su jo draugais jau buvo išvykęs. Tada jis nusiminęs grįžo atgal į Babiloną, pardavė safyrą, nusipirko kupranugarį bei kitus reikmenis ir iškeliavo vienas per dykumas...

Pagaliau pasiekęs Betliejų, Artabanas sutiko jauną motiną ir sužinojo, kad Marija ir Juozapas su Kūdikiu prieš tris dienas išskubėjo į Egiptą, bėgdami nuo Romos kareivių. Jiems bekalbant, pasigirdo šauksmas, kad kareiviai žudo naujagimius. Artabanas paslėpė jauną motiną ir jos kūdikį, o atėjusiems prie durų kareiviams atidavė rubiną ir pasakė: “Čia nėra vaikų, keliaukit toliau!”

“Šviesos Viešpatie, atleisk man už šiuos žodžius, ištartus išgelbėti vaikelio gyvybę! Ar dabar aš būsiu vertas Tave pamatyti” — šnabždėjo jis, o motina verkdamą jam dėkojo ir laimino jį tolimesnei kelionei.

Dar 33 metus Artabanas keliavo, ieškodamas Karaliaus. Daug kartų jis buvo išvaikščiojęs Jeruzalės gatves ir gatveles. Pagaliau jis dar vieną kartą nutarė ten sugrįžti. Miestas buvo pilnas nepažįstamų — dėjosį kažkas nepaprasto. Tada jis sužinojo, kad visi skuba į Golgotą, kur bus nukryžiuoti du plėšikai ir Jėzus Nazarėnas, kuris sakėsi esąs Dievo Sūnus...

“Kokie keisti Dievo keliai”, — mąstė Artabanas, spausdamas rankoje perlą, vienintelį likusį brangakmenį, kuriuo dabar jis tikėjosi išpirkti Jėzaus gyvybę... Bet pakely į Golgotą jis sutiko mergaitę, kuri buvo vedama parduoti į vergiją.

— Pasigailėk manęs, — maldavo ji.

Jis išsitraukė didįjį perlą ir atidavė jai:

— Štai šitas išgelbės tave. Aš jį taučiau savo Karaliui.

Tuo metu sudrebėjo žemė, griuvo namai, o Romos kareiviai pradėjo bėgti iš siaubo... Bet Artabanas jau nieko nebijojo, nes žinojo, kad surado Tą, kurio visą gyvenimą ieškojo. Sunki namo plyta krisdama sužeidė jam galvą, ir jis gulėjo, atsiėmęs į išgelbėtos mergaitės petį. Ji girdėjo miršančio Kristaus žodžius Artabanui. O Artabanas tyliai atsakė: “Viešpatie, kada gi aš Tave pagirdžiau, kada Tau padėjau? Aš 33 metus Tavęs ieškojau ir

Pavyduliavimas šeimoje

Alfonsas Grauslys

Labai retai erotinė meilė yra bandoma vertinti krikščioniškosios dorovės šviesoje. Ne vienam net gali atrodyti, kad meilė yra tokia gyvenimo sritis, kur dorovės principai neturi ko veikti. Bet jeigu giliau į tą sritį įžvelgsime, būtinai pastebėsime, kad retai kuriame nors kitame gyvenimo bare tiek daug nusikalstama artimo meilei, kaip minėtosios meilės srityje. Jau pradėdant nuo besimylinčiųjų vienas kitam siunčiamų priekaištinių žvilgsnių, einant prie įvairių nedraugiškų jausmų pareiškimo balso tonu, baigiant nuodinga neapykanta pritytvinkusiomis tylėjimo dienomis ar savaitėmis, kartkartėmis prasiveržiančiomis meilės dramų scenomis, kiek daug čia nusižengiama meilei! Visą tų nusižengimų rafinuotą subtilumą ir aštrumą gerai žino tik tie du meilės dalyviai, ir tik dideli psichologai iš šalies gali nujausti, kokiaje sunkioje atmosferoje toji pora gyvena. Nors tai paradoksiškai skamba, tačiau yra

niekad nemačiau Tavo veido...” Ir vėl pasigirdo tylus Viešpaties balsas: “Ką padarei vienam iš mano mažutėlių, man padarei...”

Ramybė ir džiaugsmas užliejo Artabano veidą. Jo kelionė baigėsi. Jo dovanos buvo priimtose. Ketvirtasis išminčius surado savo Karalių.

Laisvai išvertė Dalia Staniškienė

didelė gyvenimo tiesa: kiek maža meilės daugelio meilėje!

Vienas tokių meilės aspektų, kur artimo meilei sunkiausiai nusikalstama, yra meilės pavyduliavimas. Atsakant į klausimą, kas jis yra ir kaip pasireiškia, reikia pirmiausia tuoj skirti ir svarstyti du meilės pavyduliavimo pasireiškimus: normalų, sveiką, ramiai pasireiškiantį mylimo asmens pavydėjimą kitiems ir nenormalų, liguistą, įvairiomis skaudžiomis scenomis prasiveržiantį pavyduliavimą.

Normalus meilės pavydas yra beveik kiekvienos tikros meilės palydovas. Kaip yra visai natūralu, kad viskas, kas brangu, yra branginama, saugoma ir bijoma prarasti, taip ir saikingas pavydas yra mylimo asmens branginimo išraiška, tai yra noras meilę bei jos įtampą visam laikui išlaikyti ir išsaugoti nuo trečiųjų įsikišimo, nes šios rūšies meilė yra galima tik tarp dviejų. Žinant, kad žmogaus prigimtis yra trapi ir nepastovi, toks saikingo pavydo ar tam tikros baimės jausmas, kad meilė nebūtų sugriauta, nėra nesveikas reiškinys. Šitokio pavydo užkulisiuose yra ir to išmintingo bei aktyvaus susirūpinimo, kurs ne kartą savęs klausia: ar mūsų meilės bendravimas yra taip savitarpį derinamas, kad kiekvienam meilės dalyviui būtų kuo mažiausia skausmo ir kuo daugiausia galimo džiaugsmo, kad tuo būdu liktų mažiausia priežasties tiesti rankas į trečiąjį, ieškant supratimo ir paguodos?

Tiesa, gali būti retų atvejų, kai ne vienos poros gyvenime net ir saikingo meilės pavydo nepastebima. Tai poros, kurių meilė yra atremta į jau ne kartą vienas kitam išbandytą visiško pasitikėjimo pilnumą. Tačiau toks elgesys gali būti ir ypatingo temperamento pasekmė. Kartais jis gali parodyti per didelio protinio prado vyravimą, o kartais net tam tikrą dvasios nepajėgumą liepsnoti stipresniu jausmu. Kartais nelabai dvasingi žmonės, turėdami artimo asmens kūną, jo dvasios laimėti visai nebando ir dėl to visai nesisieloja.

Nesveikas pavyduliavimas — tai nepagrįstas arba per menkai pagrįstas nepasitikėjimas kito asmens meilės ištikimybe. Tas nepasitikėjimas pasireiškia dažnom scenom, daromom kitam meilės partneriui. Liguistas pavyduliavimas — tai kankinimasis ir kito kankinimas. Jeigu kai kurie meilę vadina kančia,

tai kaip tik dažniausiai dėl to nesveiko pavydo, kuris tokią meilę lydi ir temdo. Tokio pavyduolio vaizduotė tiesiog siaučia, kurdama mylimo asmens artumo vaizdus su kitu. Įtarinėjimai, tardymai, užgauliojimai — tai vis metodai, kuriais toks ligonis stengiasi savo partnerio meilę išsaugoti sau. Jis virsta žvalgybininku, sekiojančiu ir persekiojančiu kiekvieną mylimo asmens žvilgsnį bei šypsnį ir pasveriančiu jo vertę. Jis klausosi kiekvieno sakinio ir žodžio tono bei kirčiavimo, visur bandydamas sugauti, jo manymu, neištartus žodžius ir pajusti, kas slepiasi už ištartų. Jis seka mylimo asmens nuotaikas ir jų bangavimus, seka telefoninius pasikalbėjimus ir besikalbančio reagavimą, seka laiškus ir išėjimus iš namų, skaičiuodamas jų dažnumą ir ilgumą. Jo idealas būtų, kad kitas asmuo visai niekur neitų, nutrauktų su visais santykius, kad tokiu būdu būtų galima išvengti jų meilei galimų pavojų. Jis norėtų mylimą asmenį izoliuoti, atimti jam laisvę ir šeimos židinį paversti kalėjimu, kurio sargu būtų jis pats ir kurio durų raktai saugiai skambėtų jo kišenėje.

Šitai pavydo liguistumui vystantis ir augant, pradedama pavydėti ne tik atitinkamos lyties trečiųjų asmenų, bet visko, kuo tik mylimas asmuo susidomi, ką pastebi, ko pageidauja. Dėl visa to pavyduliaujantis nervinasi, nes galvoja, kad tokiu būdu kitas asmuo nukreipia nuo jo dėmesį, o juk tik jis vienas teturėtų jį užpildyti. Jis vienas norėtų užpildyti kito asmens vaizduotę, laiką ir energiją. Jeigu tik jis galėtų, savo beprotiškumu norėtų tapti mylimo asmens dievu. Nenuostabu, kad liguisto pavydo priepuoliai ne kartą primena beprotybę. Tokio pavydo apimti asmenys, anot J. Conrado, yra kankiniai, kurių sielos blaškosi jų kūnuose, tartum ant kabliukų užmauti sliekai. Tokio pavyduliavimo metu “kraujas virsta ugnimi”, sako P. Buck.

Nesveiką pavyduliavimą doroviškai vertinant, pirmiausia reikia pasakyti, kad jis yra neišmintingas. Jis yra neišmintingas dėl to, kad, jeigu ir būtų pavydui pagrindo, meilė tokiomis priemonėmis, scenomis ir prievarta nebūs išsaugota ir išlaikyta. Prievarta nebūsi mylimas, nes meilė tarpsta tik visiškos laisvės atmosferoje. “Meilė negali būti išmaldaujama ar kankinimo būdu išgaunama. Ji ateina neišrei-

Kun. Alfonsas Grauslys kalba savo knygos „Šviesa tamsoje” sutiktuvėse Jaunimo centro kavinėje 1975 m. gegužės 9 d. Kun. A. Grauslys buvo „Laiškų lietuviams” bendradarbis nuo 1955 m. Jis mirė Toronte praėjusių metų rugsėjo 14 d. Palaidotas Anapilio kapinėse Toronte.

kalauta ir neieškota — iš dangaus” (P. Buck). Dar būtų galima pridėti, kad ateina iš dangaus pas tą, kuris jos užsitarnauja.

Garsiame R. Tagorės veikalė „Namai ir pasaulis” vienas to veikalo personažas bando analizuoti pavyduliavimą. Jis prieina prie tokių išvadų, kad „jeigu bandysiu laikyti tave supančiotą, tada visą gyvenimą suvesiu į geležinių grandinių vaidmenį. Argi toks gyvenimas bus malonus?.. Priėjau prie to supratimo, kad niekada nebūsiu laisvas, kol negalėsiu išlaisvinti”. Taip, dar kartą reikia pabrėžti, kad meilė gyvena tik laisvėje ir, bandant jai uždėti grandines, ji greitai miršta. Tad nesveikas pavyduliavimas griaua meilę, kurios išlaikymui ir išsaugojimui daro tiek žygių. Todėl šiuo atžvilgiu jis yra neišminingas.

Meilės pavyduliavimas yra paties pavyduliaujančiojo susiniekinimas, nes tai yra nepasitikėjimas savimi. Kad ir nesakydamas, jis taip elgiasi, tartum prileistų, kad visi yra jam pavojingi dėl to, kad visi už jį koku nors atžvilgiu yra pranašesni, visi gali kitai pusei užimponuoti ir jį nugalėti. Savimi nepasitikįs kitai pusei atrodo tikras vargšelis, o vargšai nėra erotinė meile mylimi, nes toji meilė nėra labdarybės įstaiga. Jeigu ir būtų rimtas pagrindas pavyduliauti, tai ar save gerbias rimtas asmuo neturėtų sau atsargiai kelti klausimo, ar tasai pavydymas asmuo yra pavodo vertas. Ko verta tokia meilė, kurią nuolat reikia sekti ir saugoti? Tokie klausimai ypač turėtų būti keliami, ruošiantis moterystei.

Pavyduolis turėtų būti išmintingesnis ir atsargesnis tada, kai kitai pusei reiškia nepasi-

tikėjimą, nes nepasitikėjimas kitą demoralizuoja. Ne kartą nepasitikėjimas kitą silpnės dvasios pusę pastumia eiti ta nepasitikėjimo kryptimi, nes galvojama, kad vis tiek manimi nepasitikės, koks aš bebūčiau.

Išmintingiau į gyvenimą žiūrėdamos, toks pavyduolis neturėtų pamiršti, kad visiško totalizmo negali būti nė moterystėje, nes kitoji pusė pirmiausia priklauso Dievui, turi klausyti savo sąžinės, turi eiti savo profesines pareigas ir, jeigu yra vaikų, tai ypač moteris, gamtos instinkto vedama, visada labiau priklausys vaikams negu vyrui. Ji labiau mylės vaikus negu vyrą, arba bent jau jos širdis negalės totaliai priklausyti vyrui, nes tos širdies duona ji turės maitinti ir vaikus. Su visa tuo reikia skaitytis, kai norima užkirsti kelią nesveiko, pavyduliavimo siautėjimui.

Nesveikas pavydas yra nedoras ir nekreipiamas. Jis yra nedoras dėl to, kad jo metodai yra žemi ir negarbingi. Tų metodų negarbingumą Dostojevskis vadina moraliniu puolimu. Jei kartais negarbingumas ir nėra tikra prasme moralinis nusikaltimas, tai vis tiek jis paruošia bent kelią gausiems nusikaltimams. Jis yra nedoras, nes liguistai pavydinčio jausmo pagrinde glūdi puikybė, kuri savo elgesiu tartum sako: manyje yra viskas, visa tobulybė, todėl šalia manęs nėra nieko, kas bet kuriuo atžvilgiu galėtų tau daryti įspūdį. To jausmo pagrinde yra ir maskuota savimeilė, kuri tik savimi rūpinasi ir kuri nė kiek sau nepriešišauja, kad kitam padaro gyvenimą nepakečiamą. Liguistai pavydintis myli save, o ne tą tariamai mylimąjį, ir jeigu jis galėtų į save įžvelgti, tai pamatytų, kad jo scenomis kalba užgauto „savininko“ savimeilė, į kurio „nuosavybę“, jo įsitikinimu, kitas kėsina.

Toks pavyduliavimas yra nedoras ir dėl to, kad kiekvienas jo pasireiškimas yra artimo meilės pažeidimas ir širdies užgavimas. Jeigu apamai kiekvienas krikščionis turi mylėti kitą žmogų, tai besimylintieji moterystėje turėtų vienas kitą mylėti dviguba artimo meile, nes prie paprastos artimo meilės čia prisideda ir moterystės meilės pareiga, nes moterystėje gyveną žmonės yra ne tik artimi, bet patys artimiausieji. Čia ypač pabrėžiu žodžius *dviguba artimo meile*, nes erotinė meilė moterystėje neišvengiamai išgaruoja. Kaip atkimštas

kvepalų butelis negali neišgaruoti, taip ir moterystėje vienas kitam su visomis savo ydomis ir silpnybėmis atsivėrę ir virtę vienas kitam lyg atviras butelis negali nenustoti buvusios meilės kvapo.

Liguistas pavyduliavimas yra nedoras ir dėl to, kad, kaip gyvenimas rodo, jis yra daugelio nusikaltimų šaltinis. Be to, jis yra tragiškas, nes susilaukia visai priešingų pasekmių, negu buvo siekta. Siekė išsaugoti meilę, o ją prarado. Troško meilės, o išsiugdė kitoje pusėje tik neapykantą. Norėjo šeimą sucementuoti, bet sugriovė. Savo meilės partnerį saugojo nuo kitų, o savo elgesiu ne kartą jį pastūmė į kito glėbį. Norėjo mylimąjį priartinti prie savęs, bet kiekviena tam tikslui keliama scena tik gilina bedugnę ir vieną nuo kito tolia. Nėra abejonės, kad liguistas pavyduliavimas yra dažnesnė šeimų suirimo priežastis negu tikros neištikimybės.

Bet koks pavyduliavimas (normalus ar liguistas) užgauna, nes yra nepasitikėjimo pareiškimas. Tačiau kai pavyduliavimas yra normalus ir ramiai pasireiškia, toks nepasitikėjimas negali skaudžiau užgauti, nes, giliau įžvelgus, tai yra ne tiek nepasitikėjimas tuo asmeniu konkrečiai, kiek nepasitikėjimas apskritai žmogaus prigimties silpnumu. O liguistas pavyduliavimas skaudžiai užgauna, nes viena pusė, nuolat nepasitikėdama kita puse, prileidžia, kad tas asmuo, kuriuo nepasitikima, yra tokia menkybė, toks becharakteriškumas, kad jis gali suklupti kiekviena proga ir kiekviena metu.

Baigiant šiuo klausimu pareikštas mintis, norėtųsi dar iškelti saikingo pavyduliavimo vaidmenį moterystėje ir priminti to jausmo apvaldymo reikalą bei svarbą, kad jis nevirstų nesveiku gyvenimą ardančiu pradū. Dar prieš sueinant moterystę, reikėtų atkreipti rimtą dėmesį į nesveiko pavyduliavimo reiškinius kitame asmenyje. Atrodo, kad į liguistą pavyduliavimą linkę asmenys neturėtų vesti, nes jie neskirti vedyboms. Apskritai reikėtų labiau susimąstyti, kad neturėtų tos klaidingos nuomonės, jog kiekvienas fiziškai sveikas asmuo tinka moterystei. Juk sugyvenimas moterystėje yra nepalyginamai gilesnių dvasinių reiškinių padarinys negu vien kūniškas gyvenimas.

Jau gyvenantieji moterystėje, kurie yra linkę pavyduliauti, turėtų suprasti, ir tas supratimas turėtų juos gydomai veikti, kad kita pusė negali būti visiškai sukontroliuojama ir peršviesta, nes žmogus dažnai pats sau yra mįslė, tad ką bekalbėti apie kitus! Gyvenantieji moterystėje negali būti vienas kito tardytojai, nes tai pažeistų žmogaus asmenybės savarankiškumą ir garbingumą. Be to, visur kiaurai permatoma pusė taptų labai neįdomi, neintriguojanti ir nuolatinio meilės atsinaujinimo reikalui nereikšminga. Tad reikia, kad ir moterystėje pasiliktų šiek tiek tam tikro vienas kitą intriguojančio mįslingumo, kuris pajęgtų naujo aliejaus įpylimu gėstančios meilės liepsną iš naujo atgaivinti. Šiuo klausimu vienas anglų rašytojas iškelia labai gilių minčių. Kalbėdamas apie vieną savo romano personažą ir charakterizuodamas jos meilės nuotaiką, jis taip rašo: “Ji padarė klaidą, per daug iš savo meilės ir iš Tomo meilės reikalaujama: jos ir jo meilė turėjo paglemžti visą jų gyvenimą, kiekvieną sekundę, kiekvieną jų mintį, kiekvieną veiksmą ir atoveiksmį. Ji turėjo visiškai jį pažinti, kiaurai suprasti. Bet tai buvo neįmanoma ir pavojinga, nes jeigu jis ir ji būtų vienas kitą gerai pažinę ir supratę, tada jau nieko naujo ir reikšmingo jie vienas kitame nebūtų galėję surasti, t.y. to, kuo būtų galima jų meilę išlaikyti ir vis atnaujinti. Tada jų gyvenimas būtų jų meilės uždusintas — tai būtų visa ko pabaiga”.

Jei kartais tikrai atrodo, kad pavyduliavimui yra rimtas pagrindas ir meilei gresia pavojus, tai ar nebūtų pats išmintingiausias dalykas pirmiausia paklausti save, ar nėra mano paties kaltės, jei kita pusė ieško kitur supratimo ir nuoširdumo, kurio gal iš manęs neįaučia. Čia reikėtų dažnesnės bendro moterystės gyvenimo sąžinės sąskaitos, kad būtų galima pamatyti, ar nėra ko nors manyje, kas kitai pusei sunkina gyvenimą. Gal aš noriu kitą pusę visai pavergti, pamiršdamas R. Tagorės žodžius, kad “tuo, kuo grąžinau jai gyvenimą, ją padariau žymiai daugiau sava”. Ar nevertėtų po tokios sąžinės sąskaitos, visą savo meilę sutelkus ir ją žodžiais išreiškus, nuoširdžiai pasikalbėti, išsiaiškinti, o ne scenomis reaguoti?

Svarstant tuos klausimus, reikia dar nepamiršti ir tai, kad neretai, truputį dėl sai-

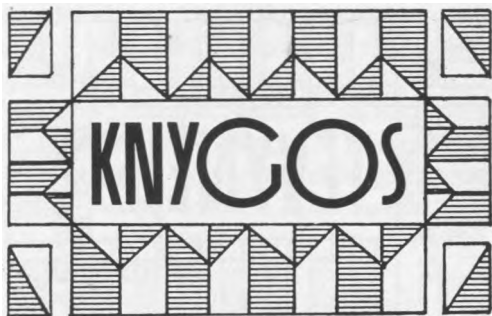
kingo pavydo kentėdama, ypač moteris yra laiminga, nes toks pavydas vis dėlto apčiuopiamiausiai įrodo meilę. Daugelis liūdėtų, jei kitoje pusėje nepastebėtų jokių tokio pavydo ženklų. Be to, sukelti pavydą kartais yra geriausia priemonė įkainti vėstančią meilę ir prie savęs kitą pusę labiau pririšti. Dažnai juk žmogus pradeda kitą pusę labiau branginti, kai junta, kad kas nors kitas ją brangina ir ją domisi. Tada pradėdama labiau vertinti tai, ko yra pavojus nustoti. Todėl taip į sveiką pavydą žiūrėdamas, vienas rašytojas sakė: “Sakoma, kad pavydas yra mylimo asmens užgavimas... Švelni meilė, gryna ir šventa meilė, kuriai mažiausias iš šalies atėjęs pūstelėjimas yra jos profanavimas ir šventvagystė, visada bus pavydi. Aš labai gailiuosi tų, kurie to nesupranta”.

Tačiau ir saikingą pavydą reikia kuo mažiausia rodyti. Ypač ši pastaba tinka vyrai, nes jis moters akyse niekad nėra taip nevyriškas, kaip tada, kai nuolat verkšlena ir dreba dėl kitos pusės meilės. Čia būtų naudinga įsidėmėti ir pasvarstyti Rilkės žodžius: “Kadangi aš tavęs niekad nelaikiau, aš tave tvirtai laikau”. Kaip, anot patarlės, “siūloma prekė yra pigi”, taip ir per didelis, nors ir moterystėje, nuolatinis vienas kitam užsimetimas sukuria vienas kito nebranginimo nuotaiką.

Šitie ir kiti subtilūs dalykai, dviejų žmonių sugyvenimą kuriant, yra dažnai svarstylini ir keltini. Kaip orkestras tik tada tegali darniai groti, kai jo instrumentai yra suderinti, taip ir bendras sugyvenimas tegali būti pakeliamas kasdieninių susiderinimų kaina į tai, ką Šv. Raštas vadina “vienas kito našų nešiojimu” (Gal 6, 2).

- Jungtinių Tautų patalpose rugsėjo 13 d. buvo seminaras apie naująją popiežiaus encikliką “Sollicitudo rei socialis”. Kalbėjo popiežiaus Teisingumo ir taikos komisijos pirmininkas prancūzas kardinolas Etchegzray. Diskusijų moderatorius buvo ankstyvesnis Venecuelos prezidentas Rafael Caldera ir Senegalo užsienių reikalų ministras Ibrahim Fall.

- Naujai išrinkto prezidento George Bush šeima gyvena Kennebunkporte. Bush kartkartėmis aplanko lietuvių pranciškonus.

Jurgio Jankaus žodingumas, psichologija

Alė Rūta

“Tėvas Venancijus ir jo Matilda”. Pasakojimai. Išleido Lietuviškos knygos klubas 1988 m. Čikagoje. Dail. Giedrė Čepaitytė. Kaina — 10 dol. Gaunama “Drauge” ir pas knygų platin-torus.

“Argi nežinai, kad Viešpats savo išmintį gali parodyti ne tik per katę, bet ir per visų minamą akmenį” (269 pusi.).

Tokiu knygos pabaigoje sakiniu autorius lyg ir pabrėžia, kad jo pasakojimuose gali rasti psichologinių momentų bei išminties net pa-prasčiausiuose charakteriuose ir kasdieniauose daiktuose bei gyvulėliuose. Nes ir knygos tituline antrašte pasakojimas yra apie vienuolį Venancijų ir jo įnamę bei draugę katytę — Matildą. Rodos, nieko ypatingo apie tą valgų, aptukusį “tėvelį”, bet Jurgis Jankus gali daug pasakyti ir kalbėdamas-rašydamas “nieko ypatingo”... Čia ir apie šykštumą, gyvulių globą, vienuolio paklusnumą, mokslą, Dievo išmintį... Ir skaityti traukte traukia autoriaus žodingumas, jo lyg žaismas mintimis ir žodžiais, pradedant apie vieną, trukteliant prie kito ir vedžiodant skaitytoją po kasdienybę, tačiau vis užkliudant neįtikimus, nuostabius dalykus. Toks ir apsakymas “Barborytė”, nors visiškai kita tema; tai apie seną kaimietę, kuri miršta ir nenumiršta, beveik visą šeimą ir kaimynes moterėles prikankindama, net pokštą iškrėsdama.

“Užmiršta nuodėmė” (apie Juozą Keliuotį) ir “Žemaičių laikrodis” (dailininko Alfonso

Dargio pasakojimas) yra apie pažįstamus žmones, gražiai brūkšteliant jų charakterį ir išvystant savo paties pasakojimą. Jurgis Jankus taip šiltai, intymiai savo sukurtus charakterius aprašo, kad skaitydamas imi galvoti juos visus pažįstus, kažkur lyg jau susitikęs... Tokie jo charakteriai gyvi ir plačiai aplink apipasakoti: Jankus yra vienas žodingiausių ir vaizdin-giausių beletristų. Kiek toliau nuo realybės, sufantastinta — “Labiausiai palaimintas” (apie Adomą ir Ievą) ir “Senių Kūčios” — nors apie realius parapijiečius, bet vos beįtikinamos išgėrusio pensininko istorijos su policininku... Primena J. Jankaus romaną “Anapus rytojaus”. Panaši - lyg “twilight zone” — istorija yra ir “Sukalkėjusi percepcija, ar...”?

Ilgokas pasakojimas “Tu, mirtie, ne tokia stipri...” — apie našliukę, kuriai sunku apsispręsti ištekti už kito...

Bet patraukliausi realistiniai pasakojimai: “Juanita” — apie stipraus charakterio negriukę ir baltąjį — apgaviką; “Antakiai, kaip senelio” — apie mergaitės draugą, stambų šunį, kuris ją išgelbėjo nuo prievartautojo; ir “Melskis, kad numirtum pirmas”, kuris iš viso rinkinio man labiausiai patiko gera intriga ir labai ryškiais, įtikinamais charakteriais.

Pastarasis pasakojimas yra ilgiausias (40 pusi.), bet čia žodingumas pavartotas išryškinti net ir šalutinius charakterius. Psichologiškas yra ir su klaustuku pažymėtas pasakojimas — tačiau ten kiek į galą sufantastinta (vyras lyg įžengia į paslaptinę “twilight” sritį). O “Melskis, kad numirtum pirmas” — net ir tariamų “vaiduoklių” atsiradimas bei jų atvaizdavimas toks liaudiškai realus, kad ir stebiesi, ir viskuo patiki, ir net gūdžiai juokinga... Jį jau pavadinčiau ne pasakojimu, o gerai sukirpta ir išvystyta novele.

Čia aprašomas kaimas, kurį autorius gerai pažįsta. Du kaimynai. Jie gerai sugyvena, vienas kitam nepavydi, padeda, net į kūmus kvie-čiasi. Ir tie kaimynai, ir jų žmonos, ir jų vaikai ryškiai apibrėžti darbymečių ir subuvimų fo-nuose. Rodos, jokio šešėlio jų gyvenimuose, jokio — jų draugystėje. Ir štai vienas tų kaimynų išprievartauja, aplinkybėms patogiai susidėjus, antrojo visiškai jaunutę dukterį, netgi savo krikšto dukterį... Tas jo nenormalus veiksmas — lyg perkūno trenksmas į patį al-

torių... Ir toliau skleidžiasi gero beletristo, psichologo, net dramaturgo talentas... Tik Jurgis Jankus (panašiai kaip Jurgis Gliūda romane "Namai ant smėlio", kaip prancūzas belaisvis nužudo vokiečių) taip gali sukurti psichologinius sūkurius, rodo, paprastame kaimo žmoguje. Šlykščiausia, kad išprievartautojas savo veiksmo išsiginai, apkaltindamas jauną mergaitę, neva ji glausčiusis su bernu... apšmeižia ją, išsiginai vaiko, paverčia pasileidėle ir mirtinai ginasi, neprisipažįsta savo gašlumo ir iškrypimo. Autorius palaipsniui atskleidžia jo praeitį, linkimą į moteris, neištikimybę... Mergaitės tėvas, pradžioje draugu-kaimynų patikėjęs ir dukterį kone prakeikęs, su žmonos pagalba įsitikina ir prieš mirtį dukters skriaudiką prakeikia tokiu būdu, kad tas, baimės kankinamas, pamažu net išprotėja; taigi už skriaudą jei ne atlyginama, tai bent atkeršijama... Nė viena aprašomo kaimo detale, nė vienu charakteriu nei dialogu negalėčiau suabejoti, o vien tik gėrėtis.

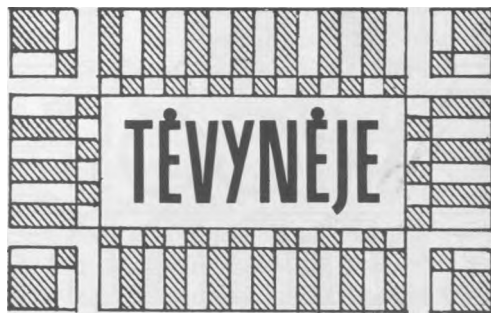
Lengvas, vaizdus Jankaus stilius įgalina ir jaunimą nesunkiai perskaityti ir suprasti. Jankaus pasakojimuose yra jaunatviškumo.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

PIRMIEJI ŽINGSNIAI. Kr. Donelaičio lituanistinių mokyklų mokinių laikraštėlis. Nr. 1(117). Redagavo Vida Brazaitytė ir Rima Polikaitytė.

Pagaliau ši laikraštėlį pradėjo redaguoti dvi jaunos studentės, dar tik pernai baigusios Pedagoginį lituanistikos institutą. Matyt, kad įdėta daug darbo, stengtasi pritaikyti visa tai, kas buvo išmokta Institute, ir už šias pastangas jas reikia pasveikinti. Nežiūrint vienos kitos menkos klaidelės, vieno kito pražiūrėto kabelio, egzaminas išlaikytas. Jei atsiras ir daugiau tokių jaunuolių, tai mūsų laikraščių bei žurnalų ateitis užtikrinta — redaktorių neprietrūks.

1989 m. KALENDORIUS. Toronto Prisikėlimo parapijos Ekonominės sekcijos leidinys. Paruošė Stasys Prakapas. Eina XV metai. Iliustruotas, daug įdomios medžiagos, 208 puslapiai.

Paruošė **GEDIMINAS VAKARIS**

LIETUVIŲ KALBOS DRAUGIJOS ATGAIVINIMAS

Rugsėjo 27 dieną Vilniaus universiteto lituanistikos centro K. Būgos auditorijoje susirinkę žymūs respublikos rašytojai, kalbininkai, pedagogai, leidyklų redaktoriai pritarė minčiai atgaivinti Lietuvių kalbos draugiją, įkurtą dar prieškarinėje Lietuvoje ir nutraukusią savo veiklą pokario laikotarpiu. Susirinkime buvo išrinkta Lietuvių kalbos draugijos atgaivinimo 20 asmenų iniciatyvinė grupė, kurios tikslas — parengti draugijos programos ir įstatų projektą, be to, organizuoti steigiamąjį suvažiavimą. (Tiesa)

ATMINTIES TAKAS

Ant stataus Nemuno kranto parimo vie nuolika ažuolo stogiastulpiai. Tai naujas respublikos liaudies meistrų ansamblis — Atminties takas. Jo sukūrimo iniciatoriai — Birštono turistinė bazė ir LTSR liaudies meno draugija.

— Šiandien mes atidarome pirmąjį memorialą, skirtą visiems doriems darbininkams, ūkininkams, mokytojams, inteligentams, kurie mylėjo gimtą žemę, kalbą, papročius ir už tai

MŪSŲ VAIKAS. Laikraštėlis skiriamas mažamečių vaikų šeimoms. Nr. 12. Paruošia A. L. Montessori d-jos auklėtojų sekcija. Finansuoja Lietuvių Fondas per L.B. Švietimo tarybą ir A. L. Montessori draugiją. Redaktorė ir administratorė — Stasė Vaišvilienė, 3704 W. 68th St., Chicago, IL 60629.

tapo stalinizmo represijų aukomis, — taip kalbėjo atidarant ansamblį rašytojas V. Petkevičius.

— Aš Stalino “skalsią duoną” valgiau Vorkutoje, — susirinkusiems pasakojo “Lietuviško mیداus” eksperimentinės gamyklos direktorius A. Sinkevičius, — o buvau išvežtas už tai, kad vokiečių okupacijos metais gelbėjau žmones nuo geštapo.

Girininko A. Vilkaičio ištremimo vieta — Leptevų salos. Ir vėl pasakoja žmogus apie tuos sunkius tremties metus, apie kančias, pažeminimą, kurį patyrė kalėjimų kamerosse...

Žmonės spiečiasi prie stogastulpių. Skulptoriai pasakojo apie savo sukurtus kūrinius, apie nukentėjusius nuo represijų kaimynus, Seimų draugus, gimines. Jaudina liaudies meistrų ant stogastulpių iškalti tekstai — G. Dūdaičio “Nusimesk, tėvyne, rūbą seną”, V. Rakuckio “Motinų skausmui ir kūdikių klyksmui, sustingusiems Sibiro speige”, P. Kaziūno “Lietuvai, už visas tavo kančias”, L. Tvardausko “Kiekvienam doram žmogui, padėjusiam galvą už Lietuvą”, M. Misevič “Žmonės, neleiskime mūsų žemėje gimti drakonams”, P. Puškoriaus “Lietuva, tėvyne mūsų, tu didvyrių žeme”... O iš stogastulpių sopulingais veidais žvelgia rūpintojėliai, pietos, susikaupe karžygiai... Savitai interpretavę temą, įdomių kūrinių sukūrė A. Seibutis, R. Venskų, R. Zinkevičius. Memoriale derinasi ir V. Žilinsko kūrinys, skirtas ekologijos problemoms. Iškalti žodžiai beldžiasi kiekvienam į širdį: “Pažvelk į Nemuną — į savo sielos gelmę ir žydra siela — į savo gyvybės versmę”. Ažuolo monumentalūs stogastulpiai papuošti brolių A. ir V. Kuzinų nukaltomis tradicinėmis saulutėmis.

Ažuolo smulkiosios architektūros ansamblis, kurio architektas F. Jackevičius, liaudies meistrų konsultantas, skulptorius J. Meškelevičius, dar nebaigtas. Kitąmet liaudies meistrus į kūrybinę stovyklą vėl pakvietė Birštono turistinės bazės direktorius K. Stankevičius, o tą dieną ėjo ir ėjo prie stogastulpių žmonės, šluostėsi drėkstančias nuo ašarų akis. Rimtis ir susikaupimas. Šimtamečių eglų apsuptyje iš pradžių dar nedrąsiai, bet netrukus darniu choru nusklendė Tautiška giesmė. (Tiesa)

TRYŠ VIETOS LIETUVIUI ŠVENTOS

Pirmoji,
brangiausioji —
pati Lietuva,
reta vieta,
kur tūkstančius metų
mūsų sena tauta
gyvena tame pačiame Europos kampelyje.

Antroji vieta,
liūdnoji — Sibiras,
Igarkosa amžinas įšalas,
kur amžinam atilsui
broliškame tautų kape
atgulė šitiek lietuvių.
Ramybė baltiems kankinių kaulams!

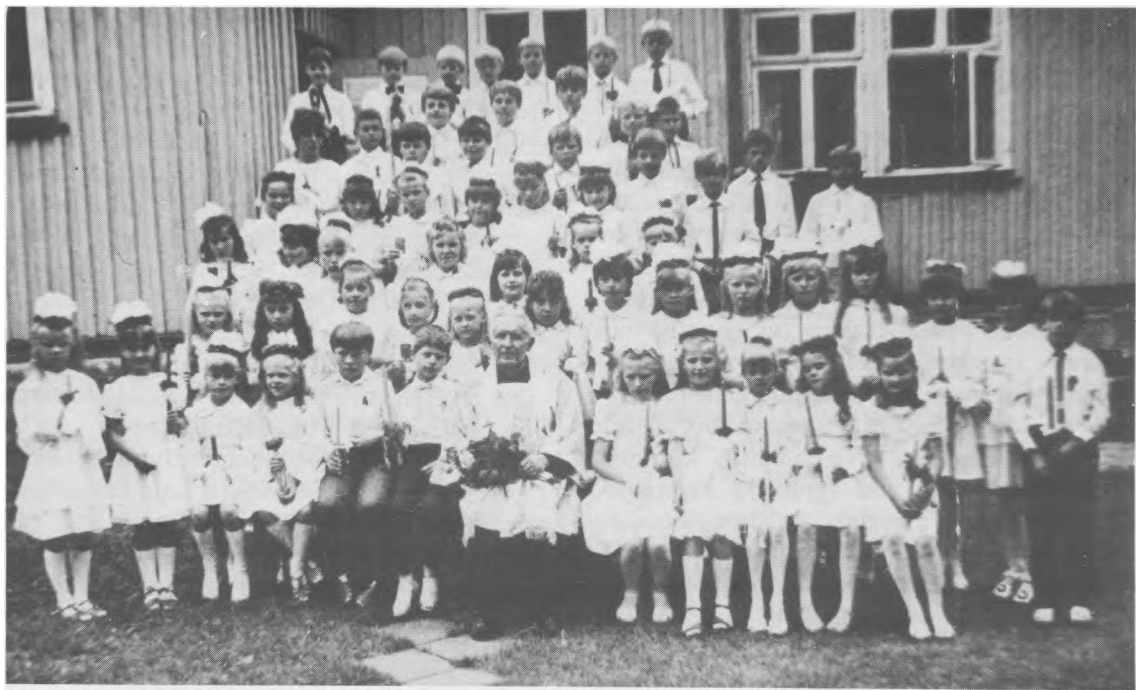
Trečioji vieta —
Amerika,
Čikaga,
kur susibūrę
tiek mūsų brolių ir seserų,
neradusių laimės
gimtajam krašte
arba išsigandusių
amžino įšalo...

Tai ir yra
trys vietos
lietuviai šventos.

Algimantas Baltakis
(Literatūra ir menas)

KNYGŲ VARŽYTINĖS KLAIPĖDOJE

Klaipėdos antikvarinių knygų varžytinėse parduoti 1909 metais išleisti V. Kudirkos raštai. Bibliografinės retenybės savininku tapo kaunietis A. Staniulis, už šį pirkinį nepagailėjęs 600 rublių. Grožinės ir istorinės literatūros gerbėjai, kolekcionieriai čia galėjo įsigyti 155 retas knygas, žodynus, žurnalų rinkinius lietuvių, rusų, vokiečių kalbomis. Už 275 rublius parduota Petrapilyje išleista S. Daukanto knyga “Būdas senovės lietuvių kalnėnų ir žemaičių”

Kun. Antanas Šeškevičius su savo Pirmajai Komunijai paruoštais vaikučiais 1988 m, Gargžduose (Klaipėdos rajone).

praturtino kauniečio P. Trilikausko biblioteką. Kiek pigiau kainavo K. Sirvydo žodynas "Dictionarium trium lingvarum", išspausdintas XVIII a. pradžioje Vilniuje. Kraštotyrininkas M. Baranauskas už 375 rublius įsigijo J. Zembrickio "Karališkojo Klaipėdos miesto ir uosto istoriją". Vydūno veikalo "Tautos gyvata" kaina šoktelėjo nuo 30 iki 225 rublių. Varžytinių pravedėjui nereikėjo piršti Maironio, M. Biržiškos veikalų, A. Šapokos, L. Karsavino, N. Karamžino raštų.

Su knygomis pirkėjai iš anksto galėjo susipažinti parodoje. Buvo išleisti specialūs katalogai. Beveik visos antikvarinės knygos sėkmingai parduotos. (Tiesa)

KODĖL TYLI VARPAI?

Kazys Perveneckas iš Vilniaus "Tiesoje" rašo, kad Lietuvos padangėje nesigirdi bažnyčių varpų skambėjimo arba tik retkarčiais din-dan ir tuoj nutyla. Tai prieš ketvirtį amžiaus įvestų suvaržymų išdava.

"Man atrodo, kad mūsų dienomis toks draudimas nebepaaiškinamas, nes skambinimas varpais

yra ne tik sudėtinė religinių apeigų dalis, bet ir nuskardina aplinką. Juk turime unikalusių varpų, žavinčių savo tembru. Kauno istorijos muziejaus sodelis tapo viena šio miesto įžymybių.

Ar ne malonu būtų išgirsti melodingą varpų skambėjimą ir triukšmingame Vilniuje? Nemanyčiau, kad ramus varpų kvietimas į pamaldas ar iškilmingas šventinis jų chorlas užgautų kieno nors jausmus. Šių apribojimų panaikinimas būtų tikrai geranoriškas žingsnis".

CIRKAS ZOOLOGIJOS SODE

Kauno zoologijos sodą, neseniai pažymėjusį savo veiklos penkiasdešimtmetį, per metus aplanko beveik pusė milijono lankytojų. Čia įsikūrusiame cirke dresiruotojas Boleslovas Zabukas su meška Maša demonstruoja įvairius triukus — meškutė važiuoja dviračiu ir motociklu, šokinėja per kliūtis, žaidžia su kamuoliu. Šiuos pasirodymus papildo ir Kauno

gyvūnijos mylėtojų klubo "Fauna" atstovai su dresiruotais šuniukais. (Tiesa)

DAINŲ ŠVENTĖ UOSTAMIESTYJE

Kompozitoriaus Jono Švedo gimimo 80-osioms metinėms skirta dainų šventė "Klonių aidai" buvo surengta Klaipėdos vasaros koncertų estradoje. Joje dalyvavo beveik 40 uostamiesčio chorų, vaikų ir jaunimo šokių vietinai, kaimo kapelos, liaudies instrumentų orkestrai. Didingai skambėjo atliekamos J. Švedo dainos ir instrumentiniai kūriniai, harmonizuota liaudies muzika. Į šventę savo apylinkių dainas atvežė kompozitoriaus tėviškėnai — Skuodo rajono Ylakių etnografinis ansamblis. Keletą kūrinių dirigavo buvęs J. Švedo mokinys Konradas Kaveckas. Šventė baigėsi nuotaikinga gegužine. (Tiesa)

STATYBOS PO 25 METŲ DRAUDIMO

Nuo 1962-ųjų iki 1987-ųjų Vilniuje, kaip ir kitose sąjunginių respublikų sostinėse, buvo draudžiama statyti nuosavus namus. Individuali statyba buvo apribota ir Kaune, Klaipėdoje, Palangoje, Druskininkuose. Draudimas statyti nuosavus namus įšaldė žmonių pinigus, vertė valstybę visiems duoti butus.

Pagaliau ilgametis draudimas statyti nuosavus namus didžiuose miestuose panaikintas. Vien Vilniaus ir Kauno miestų vykdomieji komitetai šiemet ir ateinančiais metais numato skirti 6 tūkstančius sklypų.

Dabar vilniečiai stato nuosavus namus, kaip gali, kaip moka, kaip diktuoja esamos sąlygos. Ką ir kalbėti, sunkiai stato, nes trūksta statybinių medžiagų, kranų, buldozerių, transporto; nėra elektros, o be jos nėra kam sukti betono maišyklų. Nenuτίας vandentiekis, o be vandens nesumaišysi skiedinio, be skiedinio neišmūrysi sienos. Beje, vandenį Čia atsiveža statinėse. Savaitę čia pabuvus, galima įsitikinti, kad gyvenamųjų namų savininkams mana iš dangaus nekrenta. (Tiesa)

NAUJA KAVINĖ

Vilniuje atidaryta nauja "Operos" kavinė. Čia pietaus Lietuvos operos ir baleto teatro artistai bei darbuotojai. Nuo 17 valandos iki 1 valandos. Kavinė aptarnaus kūrybinių sąjungų bei draugijų narius. Į "Operą" bus įleidžiama pateikus kūrybinių sąjungų nario bilietus. (Tiesa)

Skrylių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

KILMININKO VARTOJIMAS

Kilmininkas lietuvių kalboje vartojamas labai dažnai ir įvairiomis reikšmėmis. Yra daug veiksmažodžių, kurie reikalauja kilmininko, pvz.: *laukti, ilgėtis, norėti, bijoti* ir kt. Vartojant kilmininką, neretai padaroma klaidų: kartais jis pavartojamas ten, kur jo nereikia, o kartais nepavartojamas ten, kur reikia.

Mūsų kalboje yra tokių veiksmažodžių, su kuriais galima vartoti arba kilmininką, arba kurį kitą linksnį, pvz.: *klausti ko, klausti ką; prašyti ko, prašyti ką; atsikratyti ko, atsikratyti kuo* ir t.t.

Kai kalbama apie objektą, kurio ieškoma ar teiraujamasi, tai veiksmažodžiai *klausti* ir *prašyti* visada vartojami tik su kilmininku, pvz.: *Atėjo kaimynas ir klausė tėvo* (t.y. klausė, kur yra tėvas). *Ligonis prašė daktaro* (t.y., kad pakviestų daktarą).

Kalbant apie asmenį, į kurį kreipiamasi, *klausti* ir *prašyti* galima vartoti ir su galininku, ir su kilmininku. Nors daugumas tarmių Čia vartoja kilmininką, bet bendrinėje kalboje labiau linkstama vartoti galininką. Po veiksmažodžių *klausti* ir *prašyti* kilmininkas nevarotinas ypač tada, kai šalia yra dar kitas kilmininkas. Šiuo atveju vartojant kilmininką, gali susidaryti dviprasmiškumas. Pavyzdžiui, jeigu pasakysime, kad "mokytojas prašė direktoriaus algos", tai galima suprasti, kad mokytojas prašė tokios algos, kurią gauna direktorius. Jeigu pasakysime, kad "vaikas prašė tėvo pinigų", tai galima manyti, kad jis prašė visų pinigų, kuriuos turi tėvas. Tad šiais atvejais geriau sakyti: *Mokytojas prašė direktorių al-*

gos. *Vaikas prašė tėvą pinigų.* Vadinasi, reikia prašyti *ką* ko.

Reikia įsidėmėti, kad *klausti, prašyti, teirautis* ir kiti panašūs veiksmažodžiai visiškai nevartotini su prielinksniu *pas*, pvz.: *Klausk pas jį* (= *jį, jo*). *Prašyk pas seserį* (= *seserį, sesers*). *Pasiteirauk pas viršininką* (= *viršininką, viršininko*).

Veiksmažodis *kratyti, atsikratyti* gali būti vartojamas su kilmininku arba įnagininku, pvz.: *Aš negaliu jo* (arba: *juo*) *atsikratyti. Jis kratosi tų kaimynų* (arba: *tais kaimynais*). Kartais šiais atvejais vartojama konstrukcija su prielinksniu *nuo*: *Aš negaliu nuo jo atsikratyti. Jis kratosi nuo tų kaimynų.* Tokios vartosenos negalima laikyti klaida, bet vis dėlto bendrinėje kalboje patartina geriau šios konstrukcijos nevartoti. Tarmėse su veiksmažodžiu *kratyti, atsikratyti* vartojamas galininkas, bet bendrinei kalbai jis neteiktinas.

Kartais kilmininkas vartojamas su žodžiais, kurie reikalauja kito linksnio. Pvz., veiksmažodis *siekti* paprastai vartojamas su kilmininku (*siekti mokslo, siekti pergales*), bet, kalbant apie kiekį, vartojamas galininkas, pvz.: *To akmens svoris siekia keleto* (= *keletą tonų*).

Veiksmažodis *pasiekti* reikalauja ne kilmininko, bet galininko, pvz.: *Uoliai dirbdami, galėsime lengvai pasiekti savo tikslo* (= *tikslo*). *Paskaitininkas aiškino, kaip pasiekti didžiausio darbo našumo* (= *didžiausią darbo našumą*).

Su veiksmažodžiais *bjaurėtis, šlykštėtis* geriau vartoti ne kilmininką, bet įnagininką, pvz.: *Aš jo* (geriau: *juo*) *bjauriuosi. Jis šlykštėjosi tokių darbų* (geriau: *tokiais darbais*).

Su veiksmažodžiu *prieiti* nevartotinas kilmininkas. Juk nesakome: *priėjo miško, kelio*, bet: *priėjo mišką, kelią* arba: *prie miško, prie kelio*. Todėl taisytiniai pasakymai: *priėjo išvados, priėjo vieningos nuomonės* (= *priėjo išvadą, priėjo vieningą nuomonę* arba: *priėjo prie išvados, priėjo prie vieningos nuomonės*).

Lietuvių kalbai yra charakteringas vadinamasis neiginio kilmininkas. Pirmiausia kilmininko reikalauja visi neiginį gavę galininkiniai veiksmažodžiai: *turėti ką* — *neturėti ko*; *imti ką* — *neimti ko*; *dirbti ką* — *nedirbti ko*; *mesti ką* — *nemesti ko* ir t.t. Bet yra ir in-

tranzityvinių (t.y. linksnio nereikalaujančių) veiksmažodžių, kurie, gavę neiginį, pradeda reikalausti kilmininko, pvz.: *yra kas* — *nėra ko*; *liko kas* — *neliko ko*; *matyti kas* — *nematyti ko* ir kt.

Visiems kitiems veiksmažodžiams (kilminikiniams, naudinikiniams, įnaginikiniams ar reikalaujantiems prielinksninės konstrukcijos) neiginys jokios įtakos nedaro, pvz.: *laukti ko* — *nelaukti ko*; *atstovauti kam* — *neatstovauti kam*; *didžiuotis kuo* — *nesididžiuoti kuo*; *draugauti su kuo* — *nedraugauti su kuo*; *peršokti per ką* — *neperšokti per ką* ir pan.

Pietvakarių Lietuvos tarmėse (Suvalkijoje) po neigiamų galininkinių veiksmažodžių paprastai vartojamas ne kilmininkas, o galininkas, bet bendrinėje kalboje tai laikoma klaida, pvz.: *Neskriausk tą vargšą* (= *to vargšo*). *Nedraskyk tą knygą* (= *tos knygos*). *Netrukdyk mane* (= *manęs*).

Neiginio kilmininkas vartojamas ir su neiginio neturinčia galininkinio veiksmažodžio bendratimi, jeigu su ja yra susijęs koks nors kitas neigiamas veiksmažodis, pvz., *negalėti, nenorėti, nereikėti* ir pan. Čia susidaro vadinamoji tarpinė pozicija: neigiamas veiksmažodis paveikia galininkinę bendratį, kuri pradeda reikalausti kilmininko, pvz.: *Niekas neįstengė jos nuraminti. Jei negali pasakyti tiesos, tai verčiau tylėk. Ten neleidžia ganyti gyvulių. Jau jam nebereikia mokyklos lankyti.*

Kai kurios tarmės ir net kai kurie rašytojai po galininkinės bendraties, sutapusios su neigiamu veiksmažodžiu, dažniau vartoja galininką, pvz.: *Nereikia barti tą vaiką. Negalima užgesinti tą gaisrą. Aš nenoriu jį lydėti namo.* Tokia vartosena yra priimtina ir bendrinėje lietuvių kalboje, jos negalima laikyti klaida, bet vis dėlto ir čia būtų geriau vartoti neiginio kilmininką. Vartojant galininką, kartais gali atrodyti tam tikras nenuoseklumas, lyginant su kitais panašiais sakiniais, pvz.: *Negalima barti tą vaiką* ir: *Nebark to vaiko.*

• Lietuvoje lapkričio 16 d. atkurti skautai. Jų centras Vilniuje. Skautais susidomėjimas didelis įvairiose vietovėse. Vadovaujamas prieškarine literatūra ir labai laukiama skautiškos spaudos iš vakarų.

AR TIKĖTINA ?

Anglų žurnalas “New Scientist” rašo, jog rusų spaudoje buvo pranešta apie įdomų įvykį. Viena moteris po stipraus elektros smūgio dvi paras buvo laikoma mirusia. Paskui ji atsigavo, bet pusę metų negalėjo užmigti. Vėliau jai pavyko užmigti. Ji viską matė kaip per rentgeno aparatą. Ji galėjo nustatyti diagnozę pačioms sudėtingiausiomis ligoms. Kartą, pažvelgusi į laikraščio korespondento pilvą, pasakė, ką jis neseniai buvo valgęs.

KŪDIKIS SU DVIEM GALVOM

28 metų Teherano gyventoja pagimdė kūdikį su dviem galvomis. Jis turi dvi širdis, porą plaučių ir du stuburus, tačiau kūnas vienas. Kai viena galva verkia, kita gali ramiai miegoti.

KUO VAŽIUOTI PAVOJINGIAUSIA?

Visi turbūti sutiks, kad pats pavojingiausias važiavimas yra automobiliu. Tai aiškiai įrodo statistikos. Pvz., pernai Austrijoje automobilių nelaimėse žuvo 1.335 žmonės, o traukinių avarijose — tik 49. Kelionės lėktuvais taip pat palyginti saugios. Kartą lėktuvui nusileidus aerouoste, pilotas per garsiakalbį pranešė: “Jūsų saugiausia kelionės dalis jau pasibaigė, dabar atsargiai vairuokite namo”.

VIDURŽEMIO JŪRA DAR NEMIRUSI

Pastaraisiais metais ekologai Viduržemio jūrą vadino tarptautiniu Europos, Azijos ir Afrikos sąslavynu. Sakė, kad ji tuoj taps Mirties jūra. Bet paskutiniu metu Viduržemio jūra pradėjo švarėti. Prieš dešimtį metų trečdalis visų paplūdimių buvo pavojingi atostogautojams. 120 pakrančių miestų visas atliekas versdavo tiesiog į jūrą. Dabar labai užteršta tik

penktadalis visų paplūdimių. Jau statomi atliekų perdirbimo fabrikai. Daugelio kaimyninių valstybių vyriausybės uždraudė pilti į jūrą nuodingas atliekas iš gamyklų ir laivų.

Dabar, pagal tarptautinį susitarimą, Viduržemio jūros šalys įsipareigoja steigti apsaugos zonas maždaug 500 rūšių gyvūnų, kuriems gresia išnykimas.

MOTERYS DAŽNIAU SERGA

Lenkų spaudoje rašoma, kad moterys ilgiau gyvena negu vyrai, bet dažniau serga. Tokia išvada buvo Šveicarijoje atlikta specialių tyrimų. Pvz., alerginėmis ligomis serga 9% vyrų ir 27% moterų. Širdies ligomis (išskyrus infarktą) serga 17% moterų ir 3% vyrų. Moterys dukart dažniau peršąla ir dukart dažniau skundžiasi virškinimo sutrikimais.

NEVERSTI VAIKŲ, KAD VISKĄ SUVALGYTŲ

Vakarų Vokietijos medicinos ir vaikų psichologijos specialistai nusprendė, kad yra klaida vaiką versti viską suvalgyti, kas padėta ant lėkštės. Tokiame amžiuje vieną dieną vaikas gali turėti “vilko apetitą”, kitą dieną — jokio. Vaiko organizmas pats žino, ko ir kiek jam reikia.

KIEK PASAULYJE KALBŲ

Prancūzų mokslininkai ištyrė, kad dabar žmonija kalba 5.651 kalba ir tarpe. Iš šių kalbų tik 500 yra sistemiškai ištirtos. Apie 1.400 dialektų, pvz., tokių kaip Australijos aborigenų ar Šiaurės Amerikos indėnų, pamažu nyksta, nes vis mažiau žmonių juos vartoja. Apie du trečdaliai pasaulio kalbų neturi savo rašto. Daugiausia tarmių yra Himalajų rajone — 160. Afrikoje, ypač Nigerio upės baseine, — 280 kalbų. Tačiau rekordas priklauso Papua — Naujajai Gvinėjai, turinčiai tik šiek tiek daugiau kaip 3 milijonus gyventojų. Jie kalba 1.010 tarmių.

MOTERYS MUSULMONĖS

Musulmonės vis labiau skverbiasi į visuomeninį ir politinį gyvenimą. Taip pat daugėja išsilavinusių ir profesijas pasiekusių moterų skaičius. Jau net moters paskyrimas į ministro postą daugelyje arabų šalių nėra naujiena. Bet

štai žengtas dar vienas žingsnis link moterų lygiateisiškumo. Irane, vienoje iš pačių ortodoksiškiausių musulmoniškų šalių, moteris tapo dvasininke — mula.

Gal tokį drąsų žingsnį išprovokavo Irano-Irako karas. Moterys tose šalyse vis dažniau kviečiamos imtis ginklo. Karo lauke žuvusieji laidojami labai iškilmingai, su religinėmis apeigomis. Tokiose apeigose 1987 m. drauge su trimis dvasininkais vyrais pirmą kartą dalyvavo ir moteris. Ji palydėjo į paskutinę kelionę žuvusias moteris kovotojas. Toji moteris yra viena iš 53 absolvenčių specialios dvasinės mokyklos, kuri įsteigta Irane ir globojama ajatolos Chomeini dukters Faridos Mustafi.

AR JIE KIŠA GALVĄ Į SMĖLĮ ?

Vis būdavo pasakojama, kad stručiai („Štrausai“), ištikus pavojui, kiša galvą į smėlį, manydami, kad jeigu jie nemato pavojaus, tai to pavojaus ir nebus. Bet australų mokslininkai galutinai sugriovė šį mitą. Jie ilgai stebėjo stručius viename dideliame jų ūkyje. Paaiškėjo, kad stručiai nulenkia žemyn galvą tik tam, kad pailsėtų jų nepaprastai ilgo kaklo raumenys. Jie taip intensyviai kvėpuoja, kad, ikišę galvą į smėlį, bematant uždustų.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Kardinolą Vincentą Sladkevičių popiežius paskyrė trijų Vatikano įstaigų nariu: Katalikiškojo auklėjimo kongregacijos, Sekretoriato su netikinčiais ir Popiežiškos teisingumo bei taikos komisijos nariu. Tų kongregacijų nariai yra lyg atitinkamos srities popiežiaus vykdomoji taryba.

- Utenos apylinkėse, Kirdeikiuose, pastatytas paminklas kunigui švietėjui Silvestriui Gimžauskui. Paminklą sukūrė uteniškis liaudies meistras J. Karanauskas.

- Europoje gyvenantis ir prie spaudos informacijų dirbantis Algirdas Klimaitis spalio 23 d. aplankė kardinolą V. Sladkevičių ir Katalikų Bažnyčios administracijos reikalams įteikė kompiuterį.

- Kard. V. Sladkevičius 1988 m. lapkričio 29 d. kalbėjo per WABC Talk radiją, girdimą ir JAV-se. Kardinolas pranešė, kad paskelbtas trijų savaitgalio dienų maldos laikas už Lie-

tuvą. Apie vysk. Julijoną Steponavičių pažymėjo, kad jam vyriausybė siūlė sugrįžti į Vilnių gyventi, bet kliudė eiti teisėtas Vilniaus vyskupijos valdytojo pareigas.

- Kanada išleido pašto ženklus paminėti Ukrainos krikšto 1000 metų sukaktį.

- Vilniuje prie katedros lapkričio 12 d. buvo šventos mišios, minint Vilniaus vyskupijos 600 m. sukaktį, vysk. Valančiaus blaivybės akcijos 130 m. sukakčiai ir palaimintojo arkiv. J. Matulaičio įžengimo į sostą 70 m. sukakčiai paminėti.

- Kun. J. Šarauskas, Šv. Antano parapijos administratorius Ciceroje, buvo nuvykęs į Lietuvą. Aplankė kard. V. Sladkevičių, padarė ilgą su juo pasikalbėjimo vaizdajuostę, nuvežė kard. Bernardino dovanotą kryžių ir asmenišką kardinolo piniginę dovaną, be to, perdavė kard. Bernardino kvietimą kard. Sladkevičiui atvykti į Čikagą.

- Kard. V. Sladkevičius lapkričio 25-27 d. buvo kviestas į Madridą, dalyvauti Europos vyskupų konferencijos suvažiavime, tačiau negalėjo dalyvauti. Oficialiai skelbiama, kad sveikata neleido dalyvauti. Tačiau dalyvavo Kauno arkivyskupijos vyskupas pagalbininkas Vladas Michelevičius. Iš Madrido jis vyko į Romą.

- Iš Sibiro grįžusiam kun. Alfonsui Svarinskui Lecco miestas Italijoje suteikė garbės piliečio titulą, įvertindamas jo ryžtą, ginant tikinčiųjų teises. Drauge su kun. Svarinsku miesto garbės titulu pagerbtas ir buvęs Čekoslovakijos vadovas, kovotojas už žmonių teises, Aleksandras Dubčekas. Kun. Svarinskas Romoje aplankė Anglijos ambasadorių prie Vatikano, nuvykęs į jo įstaigą padėkoti Anglijos ministerei pirmininkei Margaret Thatcher už žmogaus teisių gynimą.

- JAV katalikų šalpos organizacija pasiuntė į Vidurio Ameriką medikamentų už 400.000 dol. Buvo norėta paremti Nikaragvos varguomenę, tačiau to krašto vyriausybė atsisakė priimti, nes vaistai esą pirkti JAV vyriausybės lėšomis. Tačiau vaistus priėmė Kostarika.

- Čikagos pietinėje dalyje katalikai yra suorganizavę teisių patarimo biurą, kuris išsiplėtė į kelias įstaigas ir padeda neturtin-giesiems.

- Suvalkų trikampio maldininkų kelionė į Lietuvą buvo surengta lapkričio mėnesį. Vyko 90 Lomžos vyskupijos tikinčiųjų, jų tarpe 80 lietuvių. Drauge keliavo ir vysk. Paetz. Jis aukojo šv. mišias Vilniaus Aušros Vartų koplyčioje. Buvo aplankytos pagrindinės Vilniaus bažnyčios. Vyskupas Paetz drauge su maldininkais susitiko su Lietuvos vyskupais.

- Iš Australijos įvairiuose kraštuose misijose darbuojasi 900 misininkų. Nemažai dirbti misijose yra išvykusių ir iš Naujosios Zelandijos. Australijos ir Naujosios Zelandijos misininkai darbuojasi ne tik Okeanijos šalyse, bet net ir Pietų Amerikoje, Azijoje, Afrikoje.

- Vietnamo komunistinė vyriausybė praeitą vasarą neišleido katalikų delegacijos į Romą, kai popiežius paskelbė šventaisiais 117 Vietnamo kankinių. Neleido nė švęsti to įvykio, bet dabar jau leista katalikams atšvęsti tų kankinių paskelbimą šventaisiais.

- Jungtinių Tautų agentūra UNICEF, kuri rūpinasi vaikų gerove, paskelbė, kad praeitais metais atsilikusiuose pasaulio kraštuose badų mirė apie 500.000 vaikų.

- Čikagos kardinolas Bernardinas ir Čikagos metropolijos liuteronų evangelikų sinodo vyskupas Sherman G. Hicks paskelbė, kad pasiektas susitarimas ir kad 1989 m. gegužės mėnesį bus pasirašytas bendras pareiškimas, jog abidvi tikybos turi daug bendrumo tikėjime ir kad ateityje bus siekiama didesnės vienybės.

- Jonas Paulius II Vatikane privačioje audiencijoje priėmė Smolensko stačiatikių arkivyskupą Kitilą Gundjajevą.

- Illinois universitetas drauge su ukrainiečių krikščionybės tūkstantmečiui minėti komitetu ir su arkivyskupijos katalikų mokyklų vadovybe bei Rockfordo ir Wheaton kolegijomis Čikagoje suruošė seminarą apie religijos padėtį Sovietų Sąjungoje. Seminaras buvo skirtas mokytojams. Dalyvių buvo apie 50.

- Jono Pauliaus II Kalėdų pamaldas perdavė 50-ties kraštų televizija. Pertransliavo popiežiaus pamaldas ir Sovietų televizija. Tai buvo pirmą kartą.

- Arabų laisvės Palestinoje kovų vadas Arafat gruodžio 23 d. lankėsi pas popiežių, su juo Vatikane kalbėjo apie 20 minučių. Jonas Paulius II pareiškė, kad ir žydai, ir arabai turi teisę turėti savo nepriklausomą tėvynę.

- Motinos Teresės vienuolyno aštuonios seselės išvyko į Maskvą darbuotis tarp nukentėjusių nuo žemės drebėjimo.

- Lietuvoje Kalėdos buvo valstybinė nedarbo diena. Taip pat ir Visų Šventė (lapkr. 1 d.) buvo nedarbo diena. Kalėdų pamaldos buvo perduotos per televiziją.

- Vyskupui Julijonui Steponavičiui suėjo 77 metai. Iš jų 27 m. jis išbuvo tremtyje. Išleistas vizitui pas popiežių į Romą vysk. J. Steponavičius davė pasikalbėjimą laikraščiui "Il Tempo". Iš to straipsnio paaiškėjo, jog pagrindinė jo ištėrimo priežastis buvo, kad jis neperdavė okupantų valdžios reikalavimo kunigams nebekatekizuoti vaikų. Taip pat vysk. J. Steponavičius atsisakė klausyti komunistinės valdžios pareigūno nurodymų, kur kokius kunigus skirti, kurių nevalia skirti į vyskupo norimą vietą. Pasikalbėjime pareiškė, kad ruošiamas naujas Sovietų įstatymas apie bažnytinių reikalų tvarkymą.

- JAV-se sumažėjo kunigų skaičius. Praeitais metais kunigų buvo 53.000. Klierikų, besirengiančių į kunigus, 1965 m. buvo 8.885, o 1985 m. jų buvo 4.063. Katalikų JAV-se 1970 m. buvo 48 milijonai, o 1988 m. jau 53,5 milijonai.

- Į Kauno kunigų seminariją šiemet įstengta priimti visus 46, norinčius įstoti kandidatus.

- Lietuvos vyskupų žodyje, paskelbtame užsibaigiant Marijos metams, buvo pažymėta: "Marijos metų vaisiai pasirodė ir tuo, kaip džiugiai ir drąsiai dešimtys tūkstančių maldininkų dalyvauja Marijos metų iškilmėse, šventovių atlaiduose, kaip keičiasi spaudos ir įvairių kultūros sričių atmosfera religijos naudai".

- Jonas Paulius II savo kalėdinius sveikinimus perdavė 45 kalbomis, jų tarpe ir lietuvių.

- Popiežius Jonas Paulius II priėmė Vengrijos vyriausybės kvietimą aplankyti Vengriją. Lankymosi data dar nenustatyta. Sv. Tėvas laiške Vengrijos valstybės prezidentui pažymėjo, kad šis apsilankymas patarnaus glaudesniai santykių vystymuisi.

- Ispanijos vienuolę seselę Mariją Rožę Molas y Valive gruodžio 10 d. popiežius paskelbė šventąja. Ji globoja vargšus bei ligonius ir buvo seserų vienuolijos įkūrėja.

- Meksikoje švenčiant Guadalupės Švč. M. Marijos šventę, per dvi dienas tą stebuklingą šventovę aplankė apie 2 milijonai tikinčiųjų. Čia Marija 1531 m. pasirodė vietiniam indėnui Juan Diego.

- Lietuvoje pirmą kartą transliavo televizija popiežiaus mišias Kūčių naktį. Perdavė ir popiežiaus kalėdinį sveikinimą.

- Nikaragvos sandinistų vyriausybė grąžino iš Niujorko katalikų šalpos lėšomis gyventojams pasiūstus vaistus, nors jų ten labai trūksta: vaistai jau buvo atgabenti į sostinę Managvą. Sulaiko ir visus šalpos siuntinius.

- Lietuvos ministrų taryba nutarė leisti vyskupui Julijonui Steponavičiui grįžti į Vilnių ir eiti Apaštalinio administratoriaus pareigas vyskupijoje, apsigyvenus vyskupų rūmuose.

- JAV vyskupai lapkričio 17 d. savo konferencijoje Vašingtone vienbalsiai priėmė pareiškimą dėl religinės laisvės Rytų Europoje ir Sovietų Sąjungoje. Pareiškime daug vietos skiriama Lietuvai. Primenamas vysk. Steponavičiaus ištremimas, vaikų katekizacijos klaidymai, antireliginė propaganda, bet suminimas ir kardinolo paskyrimas Lietuvai, klierikų skaičiaus padidinimas, pažadas grąžinti katedrą, Šv. Kazimiero bažnyčią ir Taikos Karalienės bažnyčią Klaipėdoje. Pareiškime paminima, kad Vatikanas, kaip ir daug kitų valstybių Vakaruose, nepripažįsta Lietuvos inkorporavimo į Sovietų Sąjungą. Vyskupų sesijoje apie katalikų padėtį Lietuvoje padarė pareiškimus ir vysk. P. Baltakis bei arkiv. Ch. Salatka.

- Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčia, kurią tikintieji buvo 1956 m. pasistatę savo lėšomis, jau sugrąžinta katalikams ir joje 1988 m. lapkričio 25 d. buvo laikomos pamaldos. Šv. mišias aukojo Telšių vyskupas Antanas Vaičius su Klaipėdos dekanato kunigais. Valstybės lėšomis įrengus vidų — altorius, vargonus, atstacius bokštą, bažnyčia vėl atrodys taip, kaip buvo anksčiau.

- Romoje įsikūrė nauja seselių vienuolija — Nekalto Prasidėjimo Mažosios Seserys, kurios stengiasi būti persiėmusios nacių kanikinio Maksimilijono Kolbės dvasia, taipgi save laikydamos pranciškonėmis.

TYTUVENŲ BAŽNYČIA

Ši “Laiškų lietuviams” numerį iliustruojame nuotraukomis iš įdomios, meniškos Tytuvėnų bažnyčios. Nuotraukos yra gautos iš Lietuvos, bet jų autorių nežinome, tad juos atsiprašome.

Tytuvėnų bažnyčia galbūt yra viena iš puošniausių bažnyčių visoje Lietuvoje. Čia yra ne tik bažnyčia, bet visas įdomus ir įvairus ansamblis: vadinamoji “Laiptų” koplyčia, vienuolynas, įvairūs ūkio pastatai ir kt. Ansamblio iniciatorius ir fundatorius buvo grafas Andrius Valavičius. 1613 m. jis pakvietė į Tytuvėnus bernardinus vienuolius ir prižadėjo juos aprūpinti žemėmis bei kitokiomis dovanomis ir privilegijomis. Bažnyčios ir vienuolyno statybai jis paskyrė 10.000 auksinų, bet architektu pasirūpinti pavedė patiems vienuoliams, pabrėždamas, kad kuo geresnį pasirinks, tuo bus jam maloniau. 1618 m. jau buvo galutinai parengtas ansamblio projektas, ir vadovauti statybos darbams pakviestas meistras Tomas Kasparas (Caspar). Bažnyčios statyba truko apie 16 metų — ji buvo baigta 1633 m., o 1635 m. ji buvo konsekruota Žemaičių vyskupo Jurgio Tiškevičiaus.

Bažnyčios išorė yra gana paprasta, bet vidus labai puošnus ir meniškas, ypač didingai atrodo didysis altorius. Viso ansamblio statinių išorės formos turi gotikos, renesanso ir baroko stilių specifinių bruožų, o bažnyčios interjero pagrindiniai meniniai įrengimai (altoriai, vargonai, sakykla, krikštykla) yra vieningų rokoko formų.

Prie bažnyčios yra ir minėtoji “Laiptų” koplyčia, kurioje yra altorius su Nukryžiuotuoju, žmonių laikomu stebuklingu. Koplyčioje įrengti dveji laiptai: vieni maldininkams keliais lipti prie altoriaus su Nukryžiuotuoju, o kiti — nu-
lipti žemyn.

Tytuvėnų bažnyčia bei vienuolynas ne tik yra turtingi savo architektūra, bet čia yra sutelkta daug meniškų bažnytinių reikmenų ir labai daug vertingų paveikslų.

Plačiau apie šią bažnyčią galima pasiskaityti Br. Kviklio veikale “Lietuvos bažnyčios”, III tomas (Kauno arkivyskupija), 417-426 psl. Taip pat įdomios medžiagos yra 1987 m. Vilniuje “Minties” išleistoje brošiūroje “Tytuvėnų architektūros ansamblis”.

Juoz. Pr.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS IR METINĖ ŠVENTĖ

Kovo mėn. 1 dieną baigiasi konkursas. Po kovo 1 d. atsiųstus konkursui rašinius pradės skaityti vertinimo komisija, kurią sudaro: Sės. Margarita Bareikaitė, Stasys Džiugas, Česlovas Grincevičius, Rita Likanderytė ir Ritonė Rudaitienė. Laimėtojams premijos bus įteiktos “Laiškų lietuviams” metinėje šventėje balandžio mėn. 9 dieną Jaunimo centre. Šventės programa:

3:00 val. — mišios koplyčioje
4:00 val. — konkurso premijų įteikimas
4:30 val. — meninė programa
5:00 val. — vakarienė
Auka asmeniui — 20 dol.

Šių metų premijų mecenatai: Ona Siliūnienė (350 dol.), dr. A. Prunskienė (300 dol.), Vanda ir Jonas Prunskiai (200 dol.), K. Valiuškienė (200 dol.), prel. J. Prunskis (150 dol.), J. ir B. Jankauskai (100 dol.), V. ir M. Momkai (100 dol.), dr. V. Kerelytė (100 dol.), S. Rudokienė (100 dol.). Mecenatams nuoširdi padėka.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” EKSKURSIJA

Šių metų dviejų savaitių ekskursija bus į Graikiją ir Turkiją. Gegužės 16 d. išskrendame į Graikiją. Iš ten laivu plauksime, aplankydami įdomesnes Graikijos salas ir Turkiją. Plauksime naktimis, o dienomis būsime salose. Kelionė laivu tęsis 7 dienas. Likusias dienas būsime Graikijoje, kur į kainą įskaitytos įvairios ekskursijos. Plaukiant laivu, maistas bus duodamas 3 kartus per dieną. Grįšime gegužės 30 dieną. Ekskursijos kaina — apie 2450-2495 dol. Galima registruotis ir gauti daugiau informacijų šiuo adresu: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Avė., Chicago, IL 60643. Tel. (312) 238-9787.

“LAIŠKAI LIETUVIAMS” Į LIETUVĄ

Jau siunčiame į Lietuvą daugiau kaip dvidešimčiai privačių asmenų “Laiškus lietuviams”. Rašo, kad gauna. Tad kviečiame užsakyti šį žurnalą savo giminėms ir pažįstamiems. Jie labai ištroškę dvasinio peno, gavę žurnalą labai džiaugiasi ir dėkoja. Prenumeratos kaina ta pati — 10 dol. metams. Oro paštu — 40 dol.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Techn. redaktorė—Teresė Pautieniūtė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Tel. (312) 737-8400. “Draugo” spaustuvė. Metinė prenumerata — 10 dol., atskiras numeris — 1 dol.